

Lezen

JAARGANG 6 NUMMER 3 2011
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

VLAG & WIMPEL
VOOR WENDY PANDERS

KINDERBOEKENHELDEN ••• GEEN GOUD VOOR NEDERLAND ••• DE VELE
GEZICHTEN VAN THÉ TJONG-KHING ••• INTERVIEW PETER VAN GESTEL ••• TV-
FILM PHILIP HUFF ••• CHRISTIAAN VAN WILLENSWAARD OVER LEESBEVORDE-
RING ••• OPERA MANNETJE JAS ••• LUCKY FONZ III OVER LEZEN ••• **EEN**
KIJKJE IN HET ATELIER VAN WENDY PANDERS

3, 4 en 5 september Manuscripta Westergasfabriek Amsterdam. Feestelijke opening van het nieuwe boekenseizoen. Zondag 4 september is de beurs toegankelijk voor publiek, www.manuscripta.nl

5-11 september Week van de Alfabetisering, www.weekvandealfabetisering.nl

13 september Roald Dahl-dag, www.defonteinkinderboeken.nl

15 september Start De Weddenschap, www.deweddenschap.nl

17 september Middag van het Kinderboek, Ons Boek, schrijver en illustrator, www.oba.nl/agenda

24, 25 september Dichter aan huis, festival@dichteraanhuis.nl

24 september t/m 31 oktober Christelijke Kinderboekenmaand, www.christelijkekinderboeken.nl

24 september Uitreiking Het Hoogste Woord, juryprijs voor het beste christelijke kinderboek, www.christelijkekinderboeken.nl

24 september Uitreiking EigenWijsPrijs, www.christelijkekinderboeken.nl

27 september Opening tentoonstelling 'Thé Tjong-Khing - van strip tot sprookje' in het Letterkundig Museum Den Haag, www.letterkundigmuseum.nl

28 september Uitreiking Gouden en Zilveren penselen 2011, www.cpnb.nl

oktober t/m april Read2Me!, www.cubiss.nl

4 oktober Prijsuitreiking en bekendmaking Gouden Griffel tijdens Kinderboekenbal 2011, www.cpnb.nl

5-15 oktober 57ste Kinderboekenweek, thema Superhelden, www.kinderboekenweek.nl

16 oktober Kinderboekenmarkt Den Haag, www.kinderboekenmarkt.nl

18 oktober uitreiking NS-publieksprijs, www.nspublieksprijs.nl

21 oktober t/m 18 november Nederland Leest, www.nederlandleest.nl

31 oktober AKO Literatuurprijs, www.akoliteratuurprijs.nl

5 november Studiedag van de werkgroep onderzoekers van de Kinder- en Jeugdliteratuur, www.duijx.net/lbby

11 november Pabo-dag, Kinderboekendag voor pabodocenten in het Kinderboekenmuseum in Den Haag, meer informatie via pvanduijvenboden@lezen.nl

12 november Lezersfeest, www.lezersfeest.nl

17, 18 en 19 november Crossing Border, www.crossingborder.nl

23 t/m 27 november Wintertuinfeest, www.wintertuin.nl

24 november Lezen met de sterren, www.wintertuin.nl

25 en 26 november HSN 25, de 25e (jubileum)-conferentie van Het Schoolvak Nederlands, www.hetschoolvaknederlands.org

eind november Kinderboekenwinkelprijs, info: Samenwerkende Kinderboekwinkels, 040 2456261

Doe mee aan de landelijke dichtwedstrijden voor kinderen en jongeren!

Het Poëziepaleis organiseert poëzieactiviteiten voor kinderen en jongeren, waaronder Dichter bij 4 Mei, de Kinderdichter en de Jonge Dichter des Vaderlands. De twee landelijke dichtwedstrijden van het Poëziepaleis, één voor jongeren en één voor kinderen, gaan weer van start. Bij deze editie van *Lezen* vindt u de aankondigingsposters. Hang ze op en doe mee met uw leerlingen!

Poëzie is vaak leuker dan verwacht, omdat het de vrijheid biedt om de verbeelding de vrije loop te laten. Al snel zal blijken dat poëzie helemaal niet elitair of hoogdrempelig is, zoals vaak wordt gedacht. Dankzij poëzie kunnen leerlingen spelenderwijs en op een creatieve manier hun taal ontwikkelen.

Het omzetten van de fantasie in een mooi gedicht vraagt soms om een klein duwtje in de rug, omdat het voor veel leerlingen nog onbekend terrein is. De dichtwedstrijden bieden dan ook een leuke aanleiding voor een poëzieles. Op onze website vindt u tips en lessuggesties.

Meer informatie?

Voor meer informatie, het bestellen van extra posters of dichtbundels, het downloaden van lesmateriaal en andere schrijftips, zie: www.poeziepaleis.nl.

Veel poëzieplezier toegewenst, we kijken uit naar alle inzendingen!

Met vriendelijke groet,

Poëziepaleis
telefoon: 050-3138433
e-mail: info@poeziepaleis.nl

Redactioneel

September. Start van het nieuwe schooljaar en boekenseizoen.

Voor Stichting Lezen betekent dat altijd veel werk aan de winkel, zoals de voorbereiding van grote leesbevorderingsprojecten als De Nationale Voorleesdagen, De Nationale Voorleeswedstrijd en literatuureducatieve activiteiten. Komend najaar maken we een frisse start met De Weddenschap, het nieuwe leesbevorderingsproject voor vmbo-leerlingen, en Nederland Leest-Live. Ook in ander opzicht is er dit najaar sprake van een nieuwe start. Stichting Lezen heeft als coördinerende, landelijke organisatie voor leesbevordering en literatuureducatie ook de komende jaren een plaats in de culturele basisinfrastructuur toegewezen gekregen. Dit heeft de staatssecretaris van Cultuur in zijn uitgangspuntenbrief van juni 2011 – in lijn met het advies van de Raad voor Cultuur – aangegeven. De komende maanden zal een beleidsplan voor de komende jaren gerealiseerd moeten worden binnen een beduidend strakker financieel kader. In zijn afscheidsinterview in dit nummer blikt oud-adjunct-directeur van Stichting Lezen Christiaan van Willenswaard terug op 15 jaar leesbevordering. Hij vat nog eens kernachtig samen waar het bij leesbevordering om draait: ‘Het gaat erom kinderen te doordringen van het belang én het leuke van lezen’. Over hoe dat kan, is inmiddels veel kennis en ervaring voorhanden: veel vrij lezen, enthousiasmerende ouders en verzorgers, goede adviezen, inspirerende en professionele leerkrachten en begeleiders. En natuurlijk goede, jaarlijks terugkerende structurele landelijke projecten en leesbevorderende en literatuureducatieve activiteiten die het lezen en het leuke van lezen op de agenda houden. Wij gaan ervoor!

Gerlien van Dalen,
Directeur Stichting Lezen

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met **RLZ** aangegeven.

Lezen. Kwartalaftijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen **Lezen** gratis door zich aan te melden via www.lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactie@lezen.nl

Voor vragen over gratis toezending en adreswijzigingen: info@lezen.nl | Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Eva Gerrits / Annemarie Terhell

Redactie: Joukje Akveld, Daan Beeke, Eva Gerrits, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander | Medewerkers aan dit nummer: Amber Beckers, Marjet Huiberts,

Jørgen Koopmanschap, Mirjam Noorduijn, Victor Schiferli, Elsbeth Tijssen

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen

Druk: Drukkerij Spinhex & Industrie | Coverbeeld: © Wendy Panders

© Copyright september 2011 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van **Lezen** is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechtebenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

INHOUD

4 Zijn er nog helden?

Kinderboekenweek 2011

7 Onderhuids prikt en steekt het

Lezen en verder lezen

8 Penseeljury onder vuur

Het Gouden Penseel 2011

10 Blikveld 0–6

12 Thé Tjong-Khing, illustrator met vele gezichten

Van striptekenaar tot sprookjesschilder

14 Blikveld 6–12

16 De tienjarige jochies van Peter van Gestel

Profiel

18 Prikkels

20 Blikveld 12–15

22 Uiteindelijk is alles autobiografisch

Gesprek met Philip Huff

24 Blikveld 15–18

26 Kinderen doordringen van het plezier van lezen

Christiaan van Willenswaard blikt terug

28 Stravinsky maakt een musical

Kinderopera Mannetje Jas

30 ‘Altijd las ik over mensen die van alles uitspookten – ik wilde óók uitspoken’

Lucky Fonz III over lezen

32 ‘Die pollepels en citroenen heb ik wel gezien’

Een kijkje in het atelier van Wendy Panders

34 Kinderen meenemen in prachtige verhalen

Voorleeswedstrijd voor Pabo’s

35 Niet voor elitaire fijnproevers

36 Brief van Marjet Huiberts aan Arendsoog

Omslagillustratie van Dissus, Jan Jutte

Zijn er nog helden?

De Kinderboekenweek 2011 staat in het teken van helden en dapper durven zijn. Hoe staat het met de hedendaagse kinderboekheld – bestaat die nog wel? Wie treden er in het voetspoor van Jonathan Leeuwenhart, Matilda, Dolf en Tiuri?

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Wie als kind *De gebroeders Leeuwenhart* heeft gelezen, ziet het nog glashelder voor zich: hoe Kruiemel Leeuwenhart, met op zijn rug zijn gewonde broer Jonathan, de diepte inspringt, het hierna-hiernaamaals Nangilima tegemoet. 'Toen daalde de nacht en duisternis over Nangijala neer, over bergen, water en land,' schreef Astrid Lindgren in 1973, woorden die nog steeds kippenvel bezorgen. Op de laatste bladzijde van het boek durft Kruiemel net zo dapper te zijn als Jonathan, zijn vurig beminde broer. Jonathan Leeuwenhart is een kinderboekheld pur sang – zo'n jongen die je een leven lang bijblijft. Hij heeft alles in huis wat echte helden nodig hebben: hij is moedig, onverschrokken en zuiver, overwint zijn angsten, strijdt voor een hoger doel, neemt het op tegen de zwarte heerser Tengil en beleeft gevaarlijke avonturen. Toch is en blijft hij een gewone jongen. De jongen die je als lezer allemaal wel zou willen zijn.

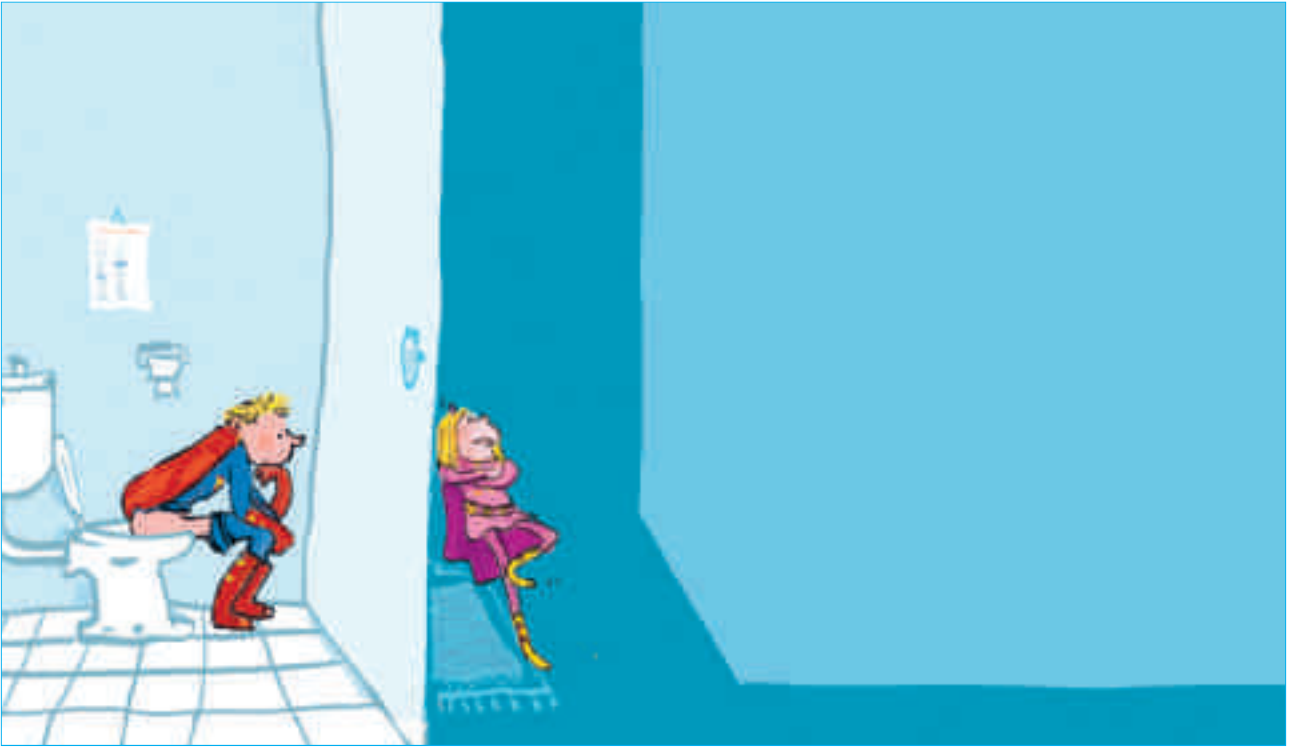
Onverschrokkenheid

Zo veel onverschrokkenheid is zeldzaam, tegenwoordig.

Helden in de klassieke zin van het woord kom je voornamelijk nog tegen in fantasy, waar ze door hun schrijvers magische werelden worden ingejaagd waar het wemelt van elfen, kobolden en draken, en waar magie of een bijzondere gave nodig is om de queeste tot een goed einde te brengen. Voor wie de weg kwijtraakt bij zo veel toverkracht, blijven er, zeker in het Nederlands taalgebied, weinig dappere durfballen over. Nederlandse schrijvers zijn geen avonturiers, ze kunnen prachtig schrijven, maar wortelen niet in een traditie van verhalenvertellers. Helden spelen in onze cultuur nauwelijks een rol; we ontnemen onze identiteit niet aan wapenfeiten, noch aan literaire helden en hun dappere daden. 'Grote ramen zonder gordijnen, tolerantie, Hema-worst, nuchterheid, de strijd tegen het water, andijvie met een bal gehakt [...] zien wij als de belangrijkste kenmerken van onze cultuur,' schrijft Hans Den Hartog Jager in zijn voorwoord op *Dit is Nederland – in tachtig meesterwerken*. Doe ons maar liever geëmancipeerde meisjes die de geschiedenis ten goede keren, of kwajongens die de boel eens flink te grazen nemen.

Moraal

De moraal vormt zich naar de helden – wist Nietzsche al. Misschien is het daarom niet zo verwonderlijk dat de generatie die is opgegroeid met dwarse karakters als Floddertje, Madelief en Pippi Langkous, schrijvers heeft opgeleverd die

Illustratie uit *Hoe word ik een superheld*, Elly Hees

maling hebben aan heldenbloed. Floddertje is een smeerpoots, Madelief een brutale flapuit, en Pippi slingert boeven in het rond alsof het knakworstjes zijn. Eigengereide anarchistische types zijn het, die het niet in hun hoofd zouden halen om een kloof in te springen, hun dood tegemoet, laat staan om eeuwig trouw te zweren aan hun koning. Toch hebben we het woord ‘held’ niet uit ons literaire vocabulaire geschrapt, we gebruiken het graag en veel, maar in bredere zin. Je hoeft geen halsbrekende avonturen meer te beleven om een boekenheld te worden. Je mag blunderen, verlegen zijn of je naar het slot struikelen, zolang de lezer de ruimte krijgt om zich met je te vereenzelvigen of om je te lachen. Gedenkwaardige karakters, dat zijn de helden van nu – en dat zijn ook de helden waar de Stichting CPNB tijdens de Kinderboekenweek op mikt.

Klassiekers

Toch is het best lastig om een lijstje met sterke kinderboekenhelden bijeen te sprokkelen, zelfs als je het buitenland erbij neemt. Een speurtocht door de boekenkast naar namen die gelijk een eigen wereld en sfeer oproepen, leidt toch vooral naar de klassiekers van de vorige eeuw. Ronja de roversdochter van Astrid Lindgren, die haar vader durft te trotseren en dapper vecht tegen vogelheksen; de Kleine Kapitein van Paul Biegel, die in een omgekeerde badkuip de zeeën bevaart op zoek naar het eiland waar je in één nacht volwassen wordt; Pudding Tarzan van Ole Lund Kirkegaard, een miezerig onderdeurtje dat alle pestkoppen verstedt doet staan; Matilda van Roald Dahl, de schrielle slimmerik die het opneemt tegen de allerverschrikkelijkste directrice ter wereld; Dolf van Thea

Beckman, die naar de middeleeuwen reist en zich aansluit bij een Kinderkruistocht; Tiuri van Tonke Dragt, die in zijn eentje een heel koninkrijk van de ondergang weet te redden. En dan zijn er nog Abeltje, Alice, Daantje, Deesje, Madelief, Mariken, Max, Michiel, Krabat, Otje, Polleke, Pluk, Sjakie en Viegeltje – allemaal namen waarbij het hart even een sprongetje maakt.

Dolfje Weerwolfje en de rest

Wie worden de helden van de eenentwintigste eeuw? Die moeten in de toekomst komen bovendien. Voor peuters en kleuters zijn er kandidaten genoeg: Agent en Boef, Fiet, Kikker, Kleine Ezel, Rintje, Keepvogel, Robin; de boekenkast puilt uit met sprankelende kleine helden. Voor oudere lezers zijn er genoeg mooie boeken, maar onvergetelijke karakters lijken dunner gezaaid. Ze heten Belle, Tiffany, Kiek en Olivia, zijn springlevend en vroegwijs, maar bij het noemen van hun naam, gaan er nog te weinig belletjes rinkelen. Kinderen kennen vooral Dummie de Mummie, Dolfje Weerwolfje, Geronimo Stilton, Meester Jaap en Rosa. Hun verhalen worden veel gelezen, maar het is de vraag of zij over twintig jaar nog herinnerd zullen worden; bij Jonathan Leeuwenhart steken ze nogal flets af. Natuurlijk is er die ene uitzonderlijke jongen in wie zo veel heldenmoed is samengebald dat hij er bijna onder bezwijkt: Harry Potter. Op zijn Nimbus 2000 laat hij alle kinderboekenhelden ver achter zich. Harry heeft zich in ons collectieve geheugen genesteld en blijft daar voorlopig nog wel even zitten. Hij bewijst hoezeer kinderen behoefte blijven houden aan klassieke helden, alle emancipatiegolven, culturele en seksuele revoluties uit de afgelopen eeuw ten spijt.

Donder van het Glimmerdal

Toch liggen er tijdens de komende Kinderboekenweek genoeg nieuwe helden in de boekwinkel die het ook verdienen om gelezen te worden. Tonje bijvoorbeeld, uit *Tonje en de geheime brief* van Maria Parr, alias de kleine donder van het Glimmerdal, is een prachtmeid naar goed Scandinavisch model. Een woesteling die op ski's rondstuift, avonturen beleeft, vriendschappen sluit en zich zonder blikken of blozen vastbijt in grottemensengeheimen. Of Dissus, die zijn naam dankt aan de grote Odysseus, maar zelf een snotterig jochie is dat met zijn vrienden naar het zwembad gaat en daar wordt afgetuigd door 'de grote jongens.' Moegestreden sluit hij zich op in de wc en droomt daar, met een plakkerige zwembroek op zijn enkels, zichzelf een avontuur waarin 'we vet verdwalen en heel ver en vrij / en vol gevaar, onderweg sneuvelen er een paar en iedereen huilen / behalve ik.' Simon van der Geest heeft met *Dissus* een wereld gecreëerd van kameraadschap, gevaar en mysterie, die soms een tikje ingewikkeld is, maar vaak zo feilloos past in de verbeelding van een tienjarige jongen.

Minotaurus

Steeds meer schrijvers grijpen terug op klassiekers. Michael de Cock blies Icarus, Ariadne en Theseus nieuwe leven in en gaf ze een menselijk gezicht, door middel van toegankelijke, maar adembenemend mooie taal. Op de bijgeleverde cd laat De Cock zijn woorden zingen en dansen, de boten klotsen op de golven, het zwaard kletteren bij het beslissende gevecht met de Minotaurus. Door de muziek van het Brussels Jazz Orchestra wordt die laatste scène zo spannend, dat je je adem inhoudt. Ook in *Roodkapje was een toffe meid* krijgen oude helden een nieuw jasje. Marjet Huiberts ging aan de haal met sprookjes en haalde heksen, stiefmoeders en prinses van hun voetstuk in geestige raps die precies de juiste snaar raken tussen de archetypische sprookjeswereld en de tijdgeest van nu. En Lida Dijkstra schreef *Verhalen voor de vossenbroertjes*,

Illustraties uit *Pudding Tarzan*, Ole Lund Kirkegaard

een verhaal over Rosseel en Reinaerdijn, de ondeugende zoons van Reinaert de vos, waarin de streken van hun vader steeds in een ander licht geplaatst worden.

Handleiding voor superhelden

De vraag is: welke held van 2011 gaat de geschiedenisboeken halen? Een beetje held heeft toch wel een aantal herdrukken nodig om zijn plek te veroveren. En herdrukken, daar komt het meestal niet meer van. Misschien is dat een van de redenen waarom nieuwe helden zo veel sneller worden vergeeten. Gideon Samson schreef voor de Kinderboekenweek het boekje *Hoe word ik een superheld*, een humoristische handleiding voor kinderen die zelf een held willen worden. Misschien levert het straks een nieuwe generatie schrijvers op die het heldendom weer in ere herstelt. Wie creatief is, maakt er een mooie Kinderboekenweek van. Maar het kan geen kwaad om tijdens de feestvreugde ook even een kaarsje te branden voor de kinderboekenheld. Want voor je het weet knijpt die ertussenuit – het duister van Nangilima in. ●●●

Tonje en de geheime brief, Maria Parr. Lannoo, € 13,95 (9+) (Vlag & Wimpel van de Griffeljury)

Dissus, Simon van der Geest & Jan Jutte (ill.). Querido, € 13,95 (11+) (Zilveren Griffel)

Vliegen tot de hemel, Michael de Cock & Gerda Dendooven (ill.). Davidsfonds, € 19,95 (10+) (Zilveren Griffel)

Roodkapje was een toffe meid, Marjet Huiberts & Wendy Panders (ill.). Gottmer, € 17,95 (7+) (Zilveren Griffel; Vlag & Wimpel van de Penseeljury)

Hoe word ik een superheld, Gideon Samson & Elly Hees (ill.). Leopold, € 9,95 (8+)

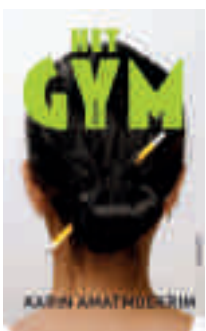
Verhalen voor de vossenbroertjes, Lida Dijkstra & Thé Tjong-Khing. Pimento, € 15,95 (10+)

De 57ste editie van de Kinderboekenweek vindt plaats van woensdag 5 tot en met zaterdag 15 oktober 2011 en heeft als motto 'Superhelden! – Over dapper durven zijn.'

Onderhuids prikt en steekt het

→ *Een uur en achttien minuten* is het indringende verhaal van vier vrienden die binnen één week hun zorgeloze jeugd moeten herzien, als een jonge student zelfmoord pleegt. Twaalf uitgeverijen streden om dit debuut van Peter Zantingh (1983) over jongeren en de zwijgcultuur in de kop van Noord-Holland, dat in oktober bij De Arbeiderspers verschijnt.

→ In Zeewijk is de Surinaamse Sandra de enige die naar het gymnasium gaat. Het is er een bekakte boel en de leerlingen doen aardiger tegen Sandra dan tegen elkaar. Behalve Jeroen, die haar uitscheldt voor 'bruine hoer'. Een verwarrende tijd begint. *Het gym* (Prometheus) van Karin Amatmoekrim is een schrijnend verhaal over de multiculturele kramp in Nederland.

NIEUW SEIZOEN – Aan het einde van de zomer, met boekenmanifestatie Manuscripta in het eerste weekend van september als feestelijke aftrap, begint traditiegetrouw het Nederlandse boekenseizoen. Wat zijn de hoogtepunten? Vijf boekenlijstwaardige titels van veelzijdige talenten om in de gaten te houden.

DOOR EVA GERRITS

Maak kennis met de wat nuffige, nukkige en origineel klinkende hoofdpersoon uit *Alles is Carmen*: 'Ik ben heel belangrijk. Mijn naam is Carmen. Sinds mijn achttiende leef ik van het pensioen van mijn vader. Ik werk niet. Wel rook ik veel sigaretten en draag ik mijn haar in een scheiding. Ik hou van kinderen pesten, in het gezelschap van dronken mannen kaasvlinders eten en dode muizen met een vuurpijl de lucht in schieten. Toen was er Chris. In de tijd vóór hem heb ik nooit een jongen lief gehad. Vanaf dat moment was niets meer hetzelfde. De wereld moet terug in balans schieten. En met haar de maan en alle planeten. Olie in de katrollen, zodat alles weer gesmeerd loopt. Oorlogen spelen zich af in landen waar ik nooit zal komen.' Carmen lijkt een gewoon meisje uit een welgesteld gezin in Amsterdam, maar onderhuids prikt en steekt het. Dat kan ook te maken hebben met haar overleden vader. Carmen is geen gemakkelijke en de titel zegt het al: alles in het leven draait om haarzelf. Als zij haar zin niet krijgt, berg je dan maar. De kat Charon, die ze ooit in de magnetron stopte, en Rosa, het oud-klasgenootje wier dijbeen Carmen eens met een tang bewerkte (de tang die ze normaal gesproken gebruikte voor 'stoute' barbies), weten daar alles van. Chris wordt haar eerste grote liefde. Van hem houdt ze. Alleen wel iets onvoorwaardelijker dan hij van haar. En als ze daar niet meer omheen kan, wordt pas goed duidelijk hoe diep de dingen bij Carmen eigenlijk gaan.

Schrijver en beeldend kunstenaar Alma Mathijssen (1984) schreef eerder voor de jongerenwebsite www.spunk.nl en *Het Parool*, en publiceerde twee toneelstukken en een verhalenbundel. *Alles is Carmen*, haar romandebuut, is licht van toon, met af en toe een gemene kneep. Het echte venijn zit 'm in het eind van dit verhaal over compromisloze overgave, verlies en wraak. ●●●

Alles is Carmen, Alma Mathijssen. De Bezige Bij, € 17,90

→ Het jonge rappende en schrijvende multi-talent Massih Hutak (1992) is van Afghaanse afkomst en woont in Amsterdam-Noord. De verhalen in zijn flitsende debuut *Toen God nog in ons geloofde* (Contact) gaan over jonge mensen die hun weg in de wereld proberen te vinden en daarbij en passant hun cultuur, hun gebruiken en identiteit proberen te herdefiniëren.

→ Programmamaker, presentator en schrijver Arie Boomsma debuteert in oktober met zijn roman *De relishon* (Prometheus), een moderne zedenschets over Barnabas Hooie, de eerste evangelist in Nederland met een artistennaam, die de liefde van Jezus bij voorkeur fysiek deelt.

EEN

ROES

ILLUSTRATIE BLEXBOLEX

Uit Seizoenen

Penseeljury onder vuur

HET GOUDEN PENSEEL 2011 – De Penseeljury heeft dit jaar besloten goud toe te kennen aan een buitenlandse illustrator. Mirjam Noorduijn, (jeugd)boekenrecensent en publicist van *De Groene Amsterdammer* en *NRC Handelsblad*, vraagt zich af waarom. Waren de Nederlandse inzendingen inderdaad van onvoldoende kwaliteit? Speelt persoonlijk voorkeur een rol? Of vindt de jury dat de CPNB het reglement moet herzien en de grenzen moet opengooien?

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

Het gonst in kinderboekenland: er is ophef over de Penseeljury die, tegen de eigen regels in, onder voorzitterschap van Rijksmuseumdirecteur Wim Pijbes, drie buitenlandse illustratoren heeft genomineerd voor goud. Sinds het Gouden Penseel in 1973 in het leven is geroepen door boekenlobbyclub CPNB is de jury een keer eerder 'bij uitzondering' afgeweken van het reglement, waarin ondubbelzinnig staat dat alleen illustratiewerk van een Nederlandse kunstenaar van een in de Nederlandse taal verschenen kinderboek de ereprijs kan verdienen. Dat was in 1987. Dieter Schubert, Duitser van geboorte, ontving toen goud voor zijn onvolprezen *Monkie*, het tekstloze avontuur over de omzwervingen van een speelgoedapje. De Nederlandse illustratorenwereld en critici toonden zich begripvol: Schubert had immers (met zijn vrouw

Ingrid) onder de bezielende leiding van Piet Klaasse de Rietveld Academie voltooid en woonde al sinds 1977 in Amsterdam. Hij was een buitenlander, maar wel een met een Nederlandse tekenaarsziel.

Onbegrip

Nu, 38 jaar later, overheerst echter vooral onbegrip onder Nederlandse illustratoren, al durven slechts enkelen zich hardop uit te spreken: het illustratorenwereldje is klein en de belangen zijn groot. Tot die enkelen behoort Ted van Lieshout, die, gelukkig maar, standaard de rol van activist vervult in de kinderboekenwereld. Hij schrijft op zijn weblog dat de nominatie van de Vlaamse Vanessa Verstappen met *Armandus de Zoveelste*, de Franse Joëlle Jolivet met *Kleuralles* (een kleurboek) en de eveneens Franse Blexbolex met *Seizoenen* 'tegen de geest van de prijs indruist'. Hij vraagt zich af waarom de jury expliciet een Nederlandse illustrator het goud onthoudt en hij concludeert dat het Gouden Penseel is 'afgegleden van een feestelijke blijk van waardering naar een afstraffing van de gezamenlijke Nederlandse illustratoren'. *Volkskrant*-recensent Pjotr van Lenteren weet het antwoord wel op Van Lieshouts 'waarom'. Op zijn weblog 'De gelukkige lezer' merkt hij op dat het Nederlandse aanbod van vorig jaar weliswaar interessante illustratoren naar voren brengt zoals Loes

Uit Armandus de Zoveelste

Riphagen en Daan Remmerts de Vries, maar dat zij niet perse goud verdienen. Hij vindt het prima dat de prijs naar het buitenland gaat, onder het motto dat een Penseel 'geen schouderklopje' is. Maar, zoals Van Lenterens voorzichtige formulering al verraaft, is de suggestie dat de buitenlandse keuze van de Penseeljury is ingegeven door gebrek aan Nederlandse kwaliteit nogal discutabel.

Nostalgie en grafiek

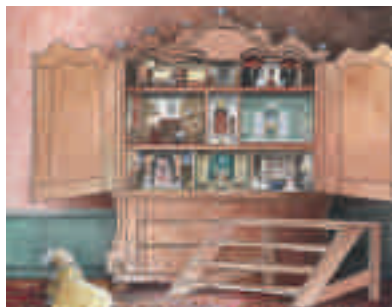
Zeker, wie zoekt naar originaliteit, heeft meer kans dat over de grens te vinden: Blexbolex verrast als vernieuwend graficus met een nostalgische toets. De heldere, opvallende linoleumsneden van Jolivet zijn een bijzonder fraaie combinatie van eigenzinnigheid, oorspronkelijkheid en toegankelijkheid. En debutante Verstappen heeft de aloude kunst van de houtsnedetechniek op innovatieve en speelse wijze nieuw leven ingeblazen. Het feit echter dat alle drie grafische technieken gebruiken, doet je onwillekeurig afvragen in hoeverre de jurykeus is gebaseerd op persoonlijke voorkeur. Als oorspronkelijkheid inderdaad zo'n belangrijk criterium is, valt er zeker ook een gouden pleidooi te houden voor Vlag & Wimpelwinnaar *De staart van meneer Kat* van Tjalling Houkema dat uitermate kleurrijk en humorvol verhaalt over hoe een gewone dag uit het hectische leven van de familie Merel een bijzonder staartje krijgt, waarbij de boekvorm – een leporello, die inclusief de achterzijde een harmonicaboek geeft van bijna zes meter – even noodzakelijk als verrassend is.

Originaliteit

Gebrek aan originaliteit was al eerder een kritiekpunt. 'Wie op zoek is naar verrassing en durf,' vond de Penseeljury in 2003, 'die moet de blik Belgiëwaarts richten. [...] Daar neemt en krijgt de kunstenaar nog de vrijheid om een onderwerp naar zijn eigen illustratieve hand te zetten.' Dat zet aan het denken: hoeveel vrijheid krijgen Nederlandse illustratoren eigenlijk? Nu lijkt het alsof – daarin heeft Van Lieshout gelijk – ze worden afgestraft voor gebrek aan durf. Maar is het Nederlandse uitgeefklimaat hieraan niet ook, of misschien zelfs wel voor namelijk, debet? Zijn Nederlandse uitgevers niet erg behoudend vergeleken met die van onze zuiderburen, omdat ze te veel rekening houden met het publiek? Het is prijzenswaardig dat de jury ook nu de discussie aanzwengelt en Nederlandse illustratoren uitdaagt zichzelf te vernieuwen. En zeker heeft zij gelijk in haar stelling van vorig jaar dat 'de inbreng van Vlaamse schrijvers, illustratoren en uitgevers het juryreglement onder druk zetten'. Maar nooit mag en kan kritiek op de procedure leidend zijn in de nominatiekeuze van de Penseeljury.

Nederlandse kwaliteit

Bovendien moet niet worden vergeten dat originaliteit slechts één criterium is en als zodanig geen kwaliteit garandeert. Niet voor niets vermeldt het Penseelreglement dat de Stichting CPNB in eerste instantie uitgaat van de kwaliteit van het illustratiewerk, waarbij wordt opgemerkt dat dat niet los kan worden gezien van de bijbehorende tekst. Interessant te weten: de grote Nederlandse namen die eigenlijk altijd kwalitatief hoogstaand werk leveren komen dan namelijk plots ook in aanmerking voor goud. Zo brengt Jan Jutte in *Dissus* met zijn dynamische illustraties een fantastische, eigenzinnige ode aan de karakteristieke zwart- en roodfigurige stijl van het Griekse aardewerk uit de zesde en vijfde eeuw voor Christus en maakt hij het hoogst originele op de *Odyssee* gebaseerde polderepos van Simon van der Geest niet alleen aangenaam lichtvoetig, maar verbindt hij het direct met Homerus' origineel. En zo bewijst Sylvia Weve in *Ik leer je liedjes van verlangen en aan je apenstaartje hangen* (47 unieke verdichte dierenverhalen van Bette Westera), niet alleen dat ze qua creativiteit haar hoogtijdagen beleeft, maar ook dat schrijver en illustrator elkaars muze kunnen zijn en dat prenten, hoe ambachtelijk ook gemaakt, in dit geval met vulpeninkt en computer, als kunst kunnen zijn. Maar, hoeveel andere kanshebbers er ook hadden kunnen zijn, hoe jammer het ook is dat jonge talenten als Noëlle Smit (*Beu*) en Floor de Goede (*Draken met stekkers en andere stripgedichten*) zijn genegeerd en hoe hard het ook gonst, uiteindelijk heeft de jury altijd gelijk. Het is nu wachten op haar motivatie. Die moet het rumoer doen verstommen. Ondertussen zou de Stichting CPNB bij zichzelf te rade moeten gaan of het inderdaad niet tijd wordt het reglement te herzien: gooi de grenzen open en reik meer penselen uit. Het zal de kwaliteit ten goede komen. ●●●

Kinderboeken in het Gemeentemuseum

Het Gemeentemuseum in Den Haag blijft uitpakken met exposities en bijbehorende kunstboeken voor een jong publiek. In de kindertentoonstelling 'In het spoor van Mondriaan' zijn tot en met 30 oktober alle originele illustraties te zien uit het prentenboek *Keepvogel en Kijkvogel* van Wouter van Reek. Dit prentenboek, dat werd bekroond met een Zilveren Griffel, sluit aan bij de expositie 'Mondriaan en De Stijl', die vanaf 17 september een nieuwe thuisbasis vormt voor de eigen Mondriaancollectie van het museum. Vanaf 5 november wordt de kindertentoonstellingsruimte van het Gemeentemuseum gebruikt voor illustraties van Thé Tjong-Khing. *Nacht in het poppenhuis*, dat zal verschijnen in dezelfde kinderkunstboekenserie van uitgeverij Leopold en Het Gemeentemuseum Den Haag, sluit aan bij een expositie over bijzondere poppenhuizen: 'Extra extra small'. Thé illustreerde een verhaal van Anna Woltz, waarin een van de poppenhuizen die in het museum te zien zijn de hoofdrol vervult. Komend voorjaar verschijnt in dezelfde reeks *De draad van Alexander*, een boek van Sieb Posthuma over het werk van Alexander Calder. [A7]

www.gemeentemuseum.nl

Mjoezikuls en ander theater

- Jip en Janneke krijgen hun eigen 'mjoezikul'. De voorstelling wordt gemaakt door de firma Rieks Swarte, de liedjes werden geschreven door Fay Lovski. Vanaf 5 oktober is de voorstelling te zien in verschillende theaters.

www.bostheaterproducties.nl

- Theater Terra, die eerder veel succes had met de bewerkingen van *Kikker*, trekt nu door het land met *Spuut Elf* naar de boeken van Harmen van Straaten. De grote heldendaden van de kleine brandweerolefant zijn te zien vanaf 5 oktober.

www.theaterterra.nl

- *Aap en Beer* wordt een brutale roadtrip, geïnspireerd op het gelijknamige ABC-boek van Wim Hofman. De voorstelling wordt gespeeld en geregisseerd door Job Raaijmakers en René Geerlings, die eerder lof oogstten voor hun humor, durf en onverwachte wendingen. Vanaf 28 september.

www.stipproducties.nl [A7]

Middag van het Kinderboek

Op zaterdag 17 september zal de derde Middag van het Kinderboek plaatsvinden in de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA). De middag is gewijd aan het thema 'schrijven & illustreren'. Het plenaire programma is divers. Zo zullen illustratiedocenten Lars Deltrap en Helen van Vliet vertellen over de stand van zaken in het illustratieonderwijs; spreekt Jen de Groeve, hoofdredacteur van de Vlaamse tijdschriften *De Leeswolf* en *De Leeswelp*, over de bloeiende illustratiekunst in Vlaanderen; belicht Sjoerd Kuiper de relatie tussen auteur en tekenaar vanuit het standpunt van de schrijver; en maakt Philip Hopman live een paneeltekening. Daarna vindt de uitreiking van de Gouden Lijst plaats. Voorafgaand aan dit programma zijn er vier workshops, waarin Klaas Verplancke de stelling verdedigt dat originaliteit niet bestaat; juriste Anouk Siegelaaar zakelijke en juridische kwesties aansnijdt die voor illustratoren van belang zijn; illustratoren met elkaar in dialoog gaan over hun beroep onder leiding van Hans Hagen; en Fiel van der Veen de mogelijkheden van digitale media bij het illustreren demonstreert. [A7]

Gratis toegangsbewijzen zijn te verkrijgen via www.oba.nl/agenda.

Ot, Sien en Knofje

Na een zesdelige serie in 2001, werkt schrijver en producent Burny Bos momenteel aan een nieuwe serie en speelfilm over het eigenwijze meisje Knofje. Yvon Jaspers speelt daarin opnieuw de moeder van Knofje, voor de overige rollen worden andere acteurs benaderd. Voor de nieuwe afleveringen zal gebruik worden gemaakt van digitale animatie. 'De gezichten van de acteurs worden in een middagje tijd van alle kanten gefotografeerd', legde Bos tegenover het ANP uit. 'De lichamen en de achtergronden komen uit de computer.' Dit geeft niet alleen productionele voordelen, maar kan ook financiële medewerking vanuit het buitenland vergemakkelijken, omdat de decors gewisseld kunnen worden. Het is de bedoeling dat de serie en de film eind 2012 af zijn.

Het productieteam achter *zoop*, *Penny's Shadow* en *Bennie Stout* gaat een nieuw project aan: de verfilming van *Ot en Sien* van onderwijzers Jan Ligthart en Hendericus Scheepstra. De bioscoopfilm speelt zich af in de jaren twintig op het Drentse platteland. Omdat de film zich afspeelt in verschillende seizoenen, zullen de opnames een vol jaar in beslag nemen. [47]

Leescoordinator.nl

De website Leescoordinator.nl is vernieuwd. Onder de slogan 'met elkaar lezen leuker maken' biedt de website ideeën, tips en ondersteuning aan leescoördinatoren in het basisonderwijs. Leescoordinator.nl informeert over actuele ontwikkelingen op het gebied van leesbevordering, geeft tips over nieuwe boeken en lesmateriaal en informeert over landelijke en regionale activiteiten. Daarnaast biedt de website een platform waar leescoördinatoren elkaar kunnen ontmoeten en is er de mogelijkheid om actief mee te denken en te discussiëren over alles wat met leesbevordering te maken heeft. Op de openingspagina kunnen bezoekers bijvoorbeeld vrijkaartjes winnen voor het literaire festival Knetters, vragen stellen aan collega-coördinatoren en informatie inwinnen over de cursus Open Boek, die opleidt tot leescoördinator. Ook is er de mogelijkheid om zelf een website op te zetten om eigen ervaringen uit de klas te delen of om activiteiten te promoten. Leescoordinator.nl is een initiatief van uitgeverij Zwijsen en Stichting Lezen. [47]

Superhelden spaaralbum

Tijdens de Kinderboekenweek, die dit jaar in het teken staat van 'Superhelden! – Over dapper durven zijn', kunnen kinderen met een bibliotheekpas een cadeautje ophalen bij hun bibliotheek. In het *Superhelden Superplakboek* is ruimte voor het inplakken van dertig bijbehorende stickers met afbeeldingen van kinderboekenhelden. In het album zijn bekende karakters opgenomen zoals Aadje Piraatje (Marjet Huijberts), die zwemles krijgt tussen de haaien; Max (Maurice Sendak), die een bende wilde Maximonsters temt; de gvr (Roald Dahl), die erop los brabbelt in zijn reuzentaaltje; Ronja de roversdochter (Astrid Lindgren), die zich moet handhaven tussen bebaarde mannen met roversfratsen; Super Jan (Harmen van Straaten), een superheld in jongensvermomming; en Dolfje Weerwolfje (Paul van Loon), de jongen die iedere maand in een weerwolf verandert. De spaaractie is gemodelleerd naar de succesvolle acties in supermarkten. De bijbehorende beschrijvingen moeten kinderen prikkelen om kennis te maken met nieuwe boeken. Hoe de bijbehorende stickerzakjes kunnen worden gespaard, verschilt per bibliotheekvestiging. De Superhelden spaaractie loopt tot en met december 2011. [47]

Thé Tjong-Khing, illustrator met vele gezichten

VAN STRIPTEKENAAR TOT SPROOKJESSCHILDER – Thé Tjong-Khing, Nederlands meest gelauwerde kinderboekillustrator, is een man met vele gezichten. ‘Ik heb twee identiteiten,’ zegt hij over zijn Chinees-Indische achtergrond. ‘Bij mijn familie ben ik iemand anders dan wanneer ik onder Nederlanders ben.’ De tekenaar van *Arman & Ilva*, *Kleine Sofie en Lange Wapper*, *Vos en Haas* en *De sprookjesverteller* heeft een fascinerend levensverhaal en heeft een intrigerend oeuvre opgebouwd waarin verschillende werelden samenkomen. Binnenkort opent in het Letterkundig Museum in Den Haag een familietentoonstelling over zijn leven en werk, en verschijnt het gelijknamige boek *Thé Tjong-Khing – van strip tot sprookje*.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Bewonderaars van het werk van Thé Tjong-Khing vallen in twee categorieën uiteen. Er zijn de stripfans, bij wie de fameuze sciencefictionstrip *Arman & Ilva*, naar een scenario van Lo Hartog van Banda, nog op het netvlies staat gebrand. Zij beschouwen Thé Tjong-Khing zelfs 35 jaar na dato nog als een van de grootste talenten op het gebied van naturalistische strips en betreuren het dat hij zijn Chinese penseel veel te vroeg heeft neergelegd. En er is de kinderboekenwereld, die Thé op handen draagt als een van de oervaders van het illustratievak. Hij is de man die er in de jaren tachtig voor zorgde dat de kinderboekillustratie volwassen werd, die een generatie succesvolle studenten aan de Rietveld Academie heeft opgeleid en die al tientallen jaren jongere generaties tekenaars inspireert en tot voorbeeld strekt. ‘Kampioen onder de lievelingsillustratoren’ noemde *de Volkskrant* hem ooit.

Dreiging en tegengas

Beide groepen fans lijken nauwelijks notie te hebben van elkaar, het zijn geïsoleerde eilanden. Toch delen ze een fascinatie voor de man die in de loop van een halve eeuw zoveel stijlwisselingen heeft ondergaan. Iets onaardigs schrijven over Thé Tjong-Khing is *not done* – in recensies worden zijn illustraties nauwelijks beschreven, genegeerd of gespaard. Thé vindt dat jammer, een voetstuk past hem niet. Hij houdt wel van wat tegengas en geniet van de zeldzame kritiek die zijn werk oproept – het bewijst in ieder geval dat er iemand goed gekeken heeft. De talentvolle en aimabele illustrator, die vanuit zijn rommelige werkkamer in Haarlem steeds weer weet te verrassen, houdt van bitterzoet, van beide kanten van de medaille. Maar al te graag schildert hij een donkere wolk of een onheilspellende bliksemschicht boven een idyllisch landschap. Hij houdt van dreiging, van het tekenen van gemene stiefmoeders, het verbeelden van afgehakte ledematen, van tekeningen met een duister randje. In zijn werk is het onvoorspelbare altijd aanwezig als een subtiel vernis, dat moet waken voor al te veel zoetsappigheid – want daarvan is hij wars.

Van strip naar sprookje

Een virtuoos striptekenaar; lievelingetje van Marten Toonder; de legendarische filmkenner uit de tv-quiz *Voor een briefkaart op de eerste rang*; de onbekende die door

Miep Diekmann de kinderboekenwereld werd binnengeloodst; tekenaar van *Tina*; drievoudig winnaar van het Gouden Penneel; een postkoloniale migrant die voor Ambonese treinkaper werd uitgemaakt; de tekenaar die met Els Pelgrom morrelde aan de grenzen van de jeugdliteratuur; die het realisme wegwuifde, en die ver na de pensioengerechtigde leeftijd de sprookjeswereld omarmde – Thé Tjong-Khing is het allemaal. In de loop van een halve eeuw ontwikkelde hij zich van een striptekenaar met een filmische dynamiek tot een fantastisch sprookjesschilder, die serene figuren schildert in strakke composities, waaruit hij de beweging zoveel mogelijk weert. Hij switchte van het realisme naar het fantastische, verruilde beweging voor verstilling, zijn pot Oost-Indische inkt voor een kleurig verpalet. Zijn werk is altijd in ontwikkeling gebleven, maar minstens zo intrigerend is de overgave waarmee hij zich al 56 jaar wijdt aan zijn vak. Hoe kon een jongen die opgroeide in een land, waarin boeken zo'n marginale rol speelden en waarin de moderne beeldende kunst nauwelijks was doorgedrongen, zich zo vastberaden vastbijten in een carrière als illustrator aan de andere kant van de wereld?

Nederlands-Indië

Een deel van het antwoord ligt besloten in Thé's jeugd. Hij groeide op in een westers georiënteerd gezin in Nederlands-Indië, als kind van Chinese ouders. Zijn familie bestond uit handelaren, ze waren thuis welgesteld en weinig gelovig ('Alleen met calamiteiten gingen wij naar de tempel'). Van jongs af aan bezocht hij de Nederlandse school, waar hij onderwijs kreeg vanuit Nederlands perspectief. Zo maakte hij kennis met de mierzoete illustraties van Rie Cramer en Bernardina Midderigh-Bokhorst, ontdekte hij de strip *Flash Gordon* in een Nederlands tijdschrift en wist hij: later word ik tekenaar. Een opmerkelijke beslissing, die laat zien hoezeer hij als achtjarige al hinkte op twee culturen. In 1956 besloot hij zijn opleiding aan de kunstacademie Seni Rupa in Bandung voortijdig te beëindigen en stapte hij op de boot naar het land waar het allemaal gebeurde. Eenmaal aangekomen, kreeg hij een cultuurschok. Hij verbaasde zich over de regen, het vreemde accent, de ruwheid van de mensen en van de bakstenen huizen – die toch zeker nog wit gepleisterd moesten worden. Na een blauwe maandag op de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam kwam hij terecht in de Toonderstudio's, waar hij het vak van striptekenaar in de praktijk leerde.

Aziatische wortels

'Ik heb nooit een land gehad,' zegt Thé, nu 78 jaar oud. Die geaardheid in verschillende culturen is cruciaal in zijn werk. Nu hij ouder wordt, komen zijn oosterse wortels steeds vaker bovendrijven. In zijn veel gelauwerde taarttrilogie, waarin peuters de lotgevallen van een bonte stoet dieren op opeenvolgende pagina's kunnen volgen, bouwt Thé het steeds veranderende landschap laag over laag op. De compositie van die scenische prenten wortelt stevig in de Aziatische traditie. Bosranden, klaterende beekjes, rotspartijen en grazige weides trekken voorbij als in een film; de horizontale gelaagdheid suggereert diepte, terwijl zijn figuren zijn bevroren midden in de actie. Het is een ontmoeting van twee beeldculturen. Tenminste, dat zeggen anderen. Thé haalt zijn schouders op bij al te veel reflectie en richt zich liever op een nieuw boek. Ach, al die prijzen, zegt hij over het volgepropte plankje in zijn werkkamer, waar prestigieuze bekroningen en zelfs zijn koninklijke onderscheiding schuilgaan onder een grote berg papier. 'Ze zijn leuk om te krijgen en het aardige is dat de buitenwereld echt denkt dat je wat voorstelt, maar je moet ze niet overschatten. Misschien was het twee keer terecht, de andere keren hadden ze net zo goed naar een ander kunnen gaan. Uiteindelijk weet je als tekenaar donders goed waar je staat.' ●●●

Thé Tjong-Khing (Purworejo, 1933) begon zijn tekenstudie in 1953 aan de kunstacademie Seni Rupa in Bandung en emigreerde in 1956 naar Nederland. Hij won driemaal het Gouden Penneel: in 1978 voor *Wiele wiele stap*, in 1985 voor *Kleine Sofie en Lange Wapper* en in 2003 voor *Het woordenboek van Vos en Haas*. Zijn tekstloze prentenboek *Waar is de taart?* werd in 2005 onderscheiden met een Zilveren Penneel en de Woutertje Pieterse Prijs. In 2010 werd zijn complete oeuvre gelauwerd met de Max Velthuis-prijs voor illustratoren.

Op 27 september opent in het Letterkundig Museum in Den Haag de familietentoonstelling *Thé Tjong-Khing – van strip tot sprookje*, waar kinderen door middel van animaties, een film, illustraties en spellen kunnen ontdekken hoe Thé zijn tekeningen maakt.

Tegelijkertijd verschijnt er een rijk geïllustreerd boek over zijn leven en werk:

Thé Tjong-Khing – van strip tot sprookje, Joukje Akveld en Annemarie Terhell.

Gottmer, € 19,95.

De Dolle Tweeling verfilmd

St. Clare's is verbasterd tot 'kostschool De Lindenhof', de tweeling Pat en Ann heet 'Hanni en Nanni', maar toch is de film *De Dolle Tweeling* geïnspireerd op de gelijknamige meisjesserie van Enid Blyton (1897–1968). De film, die vanaf 25 augustus in de bioscoop draait, is van Duitse makelij en werd geregisseerd door Christine Hartmann. In Duitsland werd de film vrij kritisch ontvangen. Net als veel van Blytons tienerboeken speelt *De Dolle Tweeling* zich af op een Engelse kostschool, waar meisjes hun vrije tijd besteden aan sporten, geheime nachtfeestjes en ouderwetse klusjes als sokken stoppen en vuur aanmaken. Blyton, zelf ooit een 'head girl', schreef meer dan 600 titels vol laagdrempelige kinder- en tieneravonturen en verkocht daarvan wereldwijd meer dan 600 miljoen exemplaren. Ze was een mateloos populair, maar ook omstreden schrijfster. Regelmatig werden haar boeken in de ban gedaan door bibliotheken vanwege haar clichématige taalgebruik en te beperkte vocabulaire. Na haar dood schreef haar dochter Imogen een autobiografie, waarin Enid als emotioneel instabiele vrouw en een boosaardige moeder werd beschreven. Blytons levensverhaal werd in 2009 verfilmd door de BBC met Helena Bonham Carter in de titelrol (zie foto). [A7]

Van boek naar film

De opnames van *Mijn avonturen door V. Swchwrn* met in de hoofdrol Georgina Verbaan als de Koningin, Hans Dagelet als grootvader en Swchwrn, gespeeld door Dennis Reinsma, zijn succesvol verlopen, zo meldt Flink Film. Vanaf april 2012 zal de verfilming van het gelijknamige jeugdboek van Toon Tellegen in de bioscoop te zien zijn. Het verhaal over Swchwrn, een negenjarige jongen die schrijver wil worden, verscheen in 1998 als Kinderboekenweekgeschenk.

Ook de klassieker *Koning van Katoren* van Jan Terlouw zal verfilmd worden. Ben Sombogaart (*Kruistocht in spijkerbroek*, *Pluk van de Petteflet*, *Het zakmes*) neemt de regie over van Paula van der Oest, die daar eerder voor was benaderd; Martijn Lakemeijer is benaderd voor de hoofdrol. *Koning van Katoren* was in de jaren zeventig een bestseller en won in 1972 een Gouden Griffel. Politicus Terlouw verwerkte in dit verhaal allerlei politieke dilemma's, van wapenindustrie tot luchtvervuiling, in de vorm van een parabel waarin het gedachtegoed van zijn partij D66 weerklonk. *Koning van Katoren* zal vanaf de kerstvakantie 2012 in de bioscopen te zien zijn. [A7]

Van boek naar theater

- Het Filaal brengt dit seizoen een bewerking van *De vloek van Woestewolf* (7+) van Paul Biegel, waarin een vervloeking, drie adellijke broers, twee ruziënde boeven, één onzichtbare man én een spookkasteel zorgen voor een spannende voorstelling met een bloedstollend plot. Vanaf 16 oktober.

www.hetfiliaal.nl

- Theater Gnaffel vertaalde de avonturen van Peter Pan naar een heroïsche voorstelling met poppen, waarin een dwarse Peter Pan op de vlucht slaat naar zijn zelfverzonnen eiland Nooitland. *Peter Pan en de verloren jongens* (7+) is te zien vanaf 23 september.

www.gnaffel.nl

- Theater Terra ontwikkelde eerder in M-Lab, het Amsterdamse laboratorium voor muziektheater, de voorstelling *De Gebroeders Leeuwenhart* (7+) naar het boek van Astrid Lindgren. De broers Karel en Jonathan Leeuw belanden in Nangijala, een paradijs van sprookjes en kampvuren, dat wordt bedreigd door de tiran Tengil. Vanaf 27 januari 2012 reist de voorstelling door het land. [A7]

www.theaterterra.nl

Pabo-inspiratiedag

Pabodocenten kunnen zich dit najaar laten inspireren tijdens een feestelijke kinderboekendag in het Kinderboekenmuseum in Den Haag. Op vrijdag 11 november 2011 opent het museum haar deuren voor de eerste pabo-inspiratiedag, waar in een gevarieerd programma allerlei facetten van lezen onder de aandacht worden gebracht. Het ochtendprogramma zal in het teken staan van achtergronden en ontwikkelingen op het gebied van jeugdliteratuur en het belang en de opbrengsten van lezen voor het plezier. Tussen de middag is royaal tijd gereserveerd voor ontmoetingen met schrijvers en illustratoren van kinderboeken of een bezoek aan 'Papiria', de interactieve expositie van het Kinderboekenmuseum. Bij de boekenkraam kunnen deelnemers kennismaken met het allernieuwste aanbod van kinderboeken en zingen op liedteksten van kinderboekenschrijvers. Het middagprogramma bestaat uit workshops en interactieve presentaties. Dagvoorzitter Jacques Vriens zal de bijeenkomst op ludieke wijze openen. De pabo-inspiratiedag is bedoeld voor pabodocenten Nederlands, pabodocenten uit andere secties met interesse in jeugdliteratuur, mediathecarissen en directieleden. Aanmelden kan binnenkort via www.congres.lezen.nl. [A7]

Dolfje Weerwolfje, de film

Na *De Griezels* is nu ook de populaire *Dolfje Weerwolfje*-serie van Paul van Loon, waarvan meer dan een miljoen boeken werden verkocht, verfilmd. In *Dolfje Weerwolfje* ontdekt Dolfje Spaan tijdens de nacht dat hij zeven jaar wordt dat overal haar begint te groeien. Zijn handen en voeten worden poten, op zijn rug groeit een staart en hij verandert in een weerwolf. Plotseling holt hij onder de volle maan door de tuinen van burens en jaagt hij achter kippen aan. Tot zijn verbazing herhaalt deze metamorfose zich iedere maand. Bij volle maan wordt hij een witte weerwolf met een brilletje op en beleeft hij spannende avonturen met zijn vrienden Noura en Timmie. Het liefst wil Dolfje dat voor zijn pleegouders geheim houden, maar dat blijkt lastig. *Dolfje Weerwolfje* is een film van Joram Lürsen, het scenario is van Tamara Bos. De hoofdrol wordt gespeeld door de zevenjarige hoogblonde Ole Kroes. Kim van Kooten en Remko Vrijdag spelen zijn pleegouders, ook Trudie Labij en Bianca Krijgsman maken deel uit van de cast. Een deel van de opnames werd gefilmd in een oude gymzaal in het Vlaamse Brugge, vanwege de authentieke uitstraling van de locatie. [A7]

www.dolfjeweerwolfjedefilm.nl

Prenten van Koekkoek

Vroeger hingen ze in ieder klaslokaal: de gedetailleerde prenten van M.A. Koekkoek, zoals *In sloot en plas* waarop kikkers, salamanders, watertorren en een slang te zien zijn op een doorsnede van een slootkant. M.A. Koekkoek was telg uit de bekende gelijknamige schildersfamilie, werd geboren in Amsterdam en leerde het vak van zijn vader, de kunstschilder Willem Koekkoek. Al op jonge leeftijd was hij vaak in Artis te vinden, waar hij dieren observeerde en tekende. Onder invloed van Eli Heimans en Jac. P. Thijsse – vertegenwoordigers van het 'biologisch réveil', een stroming waarin aandacht voor de natuur voorop stond – kreeg hij oog voor de 'kleine natuur'. Koekkoek tekende graag dieren in hun natuurlijke omgeving. Voor schooluitgever Wolters uit Groningen maakte hij de bekende schoolplaten die gebruikt werden tijdens de biologieles. Deze prenten zijn samen met een serie schetsen en olieverven tot en met 11 januari te zien in het Nationaal Onderwijsmuseum in Rotterdam in de expositie *In sloot en plas – Leven en werk van illustrator M.A. Koekkoek*. In de bijbehorende catalogus zet historica Maartje Brattinga uiteen dat M.A. Koekkoek vaak ten onrechte is verward met zijn zoon Cornelis Koekkoek, die propagandistische pamfletten tekende voor de bezetter. [A7]

www.onderwijsmuseum.nl

De tienjarige jochies van Peter van Gestel

OVER STRAATSCHOFFIES, VLOEKEN EN APPLAUS – ‘Jongetjes van tien, ik krijg maar niet genoeg van ze.’ De uitspraak is van Peter van Gestel. In zijn nieuwe boek *Al dat heerlijke verdriet* duikt er weer een op. Met lichte verwondering bekijkt Jasper het menselijk gedoe om hem heen. Hij heeft het best naar zijn zin, maar dan sterft zijn vader. Daar had hij niet op gerekend.

DOOR JOUKJE AKVELD

Wat is er zo boeiend aan jongetjes van tien?

Ik denk dat het een enerverende leeftijd voor me is geweest, een die ik nooit helemaal heb afgeschud. Je hebt kinderen die op jonge leeftijd al oude mannen zijn, je hebt ook mannen die altijd jongetjes blijven. Harry Mulisch zei dat een mens één leeftijd heeft. Die van mij ligt dicht bij een tienjarig jongetje. De vraag is of ze een beetje leuk worden tijdens het schrijven.

Vaak hebben je personages iets schoffieachtigs.

Het straatschoffie is een beetje verloren gegaan. Dat is prettig voor de burens, maar jammer voor de kinderliteratuur. Huckleberry Finn deed dingen die je als kind niet hoort te doen, die rookte pijp, dat doen ze bij mij nog niet. Kinderboeken zitten vaak aan de nette kant qua taalgebruik – meer dan vroeger. Pietje Bell kon zich al aardig uitdrukken, mijn Thomas in *Winterijs* ging nog een stapje verder. Ik zoek naar de meest losse toon die zo’n jongetje kan hebben. Meestal zijn ze wat grof in de mond. Zelf zal ik ook wel niet zo’n delicate woordkeus hebben gehad. Toen *Winterijs* de Gouden Griffel kreeg viel dat verkeerd bij de Bond tegen vloeken. Daar zijn nog Kamervragen over gesteld.

Net als in Winterijs en Die dag aan zee krijgt de hoofdpersoon te maken met het overlijden van een familielid.

Als die vader was blijven leven, zou-ie in de weg gelopen hebben. De mensen zaniken over hem omdat hij anders is, er blijft niks van hem over. Hij krijgt een hartaanval, als je het psychologisch beziet zou je het kunnen zien als een weigering om verder te leven. In *Die dag aan zee* gaat het over de rouwverwerking van een broer, in dit boek heb ik geprobeerd te beschrijven wat de dood van een vader bij zijn kinderen teweegbrengt.

Veel van je verhalen zijn gesitueerd in het verleden. Al dat heerlijke verdriet speelt net na de oorlog. Waarom is dat?

Ik heb geen zin om over deze tijd te schrijven, over mobieltjes en computers. Dat heb ik één keer gedaan in *Nikki*, toen hadden al die apparaten een dramatische functie. Het is niet onaardig om een voorbijganger tot leven te brengen. Het is anders dan dat je een verhaal uit die tijd leest. Ik vind het moeilijk om aan een nieuw boek te beginnen. Eenvoudige hulpmiddelen kunnen dan helpen, je moet een beetje thuis zijn in een verhaal. Ik had een vertrouwde figuur nodig, dat werd een jongetje net na de oorlog.

Als het schrijven zo veel moeite kost, waarom begin je dan toch steeds opnieuw?

Niet schrijven vind ik vervelend. Goed, aan wel schrijven is ook weinig prettigs, het is rotwerk, maar als het lukt is het aardig. Voor ik begin zet ik een vioolconcert van Beethoven op. Als het publiek begint te klappen, loop ik m’n werkkamer binnen. Schrijven is een eenzaam beroep, zo’n applaus geeft een leuk gevoel. ●●●

Jasper snapt weinig van mensen. Ze noemen zijn vader een schooier, terwijl je je met hem juist zo fijn kunt laten natregenen. Maar dan wordt zijn vader dood aangetroffen op een bankje in het plantsoen. Jasper begrijpt er niets van. Wat moet hij met een dode vader? Van verdrietige zusjes weet hij weinig af, van ongelukkige moeders nog minder. En dat grote huis in het bos, dat zijn vader voor de zomer had gehuurd, dat hoeft voor hem ook niet meer. Maar ze gaan toch. En Jasper ontdekt tot z’n verbazing dat zelfs een dode vader went. Nou ja, een beetje.

Al dat heerlijke verdriet, Peter van Gestel. Querido, € 13,95 (10+)

Prikkels

De Leeswelp is het enige Vlaamse tijdschrift dat volledig in het teken staat van boeken voor jonge mensen, van peuters tot adolescenten. Het helder vormgegeven magazine brengt maandelijks in kaart wat nieuw en belangwekkend is op de jeugdboekenmarkt, met recensies en achtergrondartikelen bij boeken (gecategoriseerd naar leeftijd van de doelgroep), met uitgebreide auteursportretten, kritische beschouwingen van een heel oeuvre en thematische artikelen die jeugdliteratuur in een context plaatsen. Van een bespreking van het prentenboek *Zoek vogeltje* van Harrie Geelen via een interview met Bart Moeyaert en het oeuvre van Tonke Dragt tot een artikel over de vraag of de digitalisering nu wel of geen desastreuze gevolgen heeft voor het leesgedrag van jongeren – *De Leeswelp* geeft een heel breed, toegankelijk en gedegen overzicht van de jeugdliteratuur vanuit een 'volwassen', kritisch perspectief. Want, zo stelt de redactie, een jeugdboek kan immers net zoveel of even weinig betekenen als een boek voor volwassenen.

www.vlabinvc.be

Het belang van lezen valt niet genoeg te benadrukken, met (voor)lezen kun je niet vroeg genoeg beginnen en lezen kun je niet genoeg stimuleren. *Lezen* is gelukkig niet het enige tijdschrift dat zich daarmee bezighoudt. Dus houd je van *Lezen*, lees dan bijvoorbeeld ook:

Entoentoe is een 52 pagina's tellend magazine vol nieuwe verhalen, sprookjes, illustraties, liedjes en gedichten; iedere maand biedt het meer dan genoeg om kinderen van 2 tot en met 7 jaar en hun ouders te verrassen.

Abonnees kunnen kennismaken met nieuwe en tijdloze voorleesverhalen en de Samenwerkende Kinderboekwinkels tippen elke maand een boek dat volgens hen meer aandacht verdient. De voorleestips helpen ouders en mensen die met kinderen werken zo de weg naar de beste voorleesboeken te vinden. Ook bevat *Entoentoe* interessante interviews met experts als kinderpsychologen en opvoedcoaches, en kunnen abonnees foto's insturen voor de voorleesfoto van de maand. Door de afwisseling tussen interviews, verhalen, liedjes en illustraties kunnen ouders en kinderen naar hartenlust blijven bladeren en lezen. Een deskundige redactie, Stichting Lezen, onafhankelijke deskundigen en de Nederlandse Kinderboekuitgevers werken samen om van *Entoentoe* het leukste voorleesmagazine te maken. www.entoe.nl

www.entoentoe.nl

Leesgoed is een overzichtelijk en informatief tijdschrift over boeken en cultuur voor kinderen van 4 tot en met 15 jaar. Het bevat artikelen over jeugd- en schoolbibliotheekwerk, lees- en literatuuronderwijs, onderzoek en beleid, nieuws en verslagen van symposia, beurzen, tentoonstellingen, de Kinderboekenweek en de Vlaamse Jeugdboekenweek. Ook biedt het interviews met auteurs en illustratoren, recensies verdeeld in leeftijdsgroepen (boeken voor 4 tot 8 jaar, 8 tot 12 jaar en 12 tot 14 jaar), tips voor geschikte websites en het vaste katern 'Boekidee', met praktische tips en lessuggesties voor het werken met kinderen en boeken. Bovendien signaleert en bespreekt *Leesgoed* binnen- en buitenlandse vakliteratuur.

Het blad is bestemd voor schoolmediathecarissen, (jeugd-)bibliotheacarissen, docenten, boekverkopers, uitgevers, onderzoekers en andere geïnteresseerden in Nederland en Vlaanderen, die zich erop kunnen abonneren.

www.leesgoed.nl

Het is Leuk om te Lezen, is de boodschap van *LoL magazine*. Het magazine is gratis en wordt twee keer per jaar naar alle basisscholen gestuurd. Omdat het voor leerkrachten in het basisonderwijs vaak lastig is om naast hun uitgebreide takenpakket in de klas en op school alle nieuw verschenen titels bij te houden, zet *LoL magazine* ze per groep op een rij. Zo helpt *LoL magazine* bij het inrichten en uitbreiden van de schoolbibliotheek en informeert het onderwijzers en leerlingen over de nieuwe boeken die in de afgelopen maanden zijn verschenen. De titels worden gelezen en besproken door onafhankelijke journalisten en kinderen. Met de nieuwtjes voorin, de tientallen recensies, leestips en een klassenportret wil *LoL magazine* kinderen stimuleren om te gaan lezen. Het magazine is bovendien heel geschikt als informatiebron en hulpmiddel voor ouders van basisschoolleerlingen die hun kroost enthousiast willen maken om (zelfstandig) te lezen.

www.lol-magazine.nl

Young Adult Books verschijnt twee keer per jaar en wordt verspreid via middelbare scholen die het blad, tegen slechts een kleine vergoeding voor verzendkosten, kunnen bestellen. Het kleurrijke, druk vormgegeven blad richt zich volledig op boeken voor jongvolwassenen en belicht onderwerpen als: haastlezer of filmkijker: welk leestype ben jij?, waarom Hilary Duff besloot een boek te schrijven, boekverfilmingen, tips bij het samenstellen van de leeslijst en veel meer. Alle belangrijke genres komen in *Young Adult Books* aan bod, van poëzie tot strips en van fantasy tot chicklit, met talloze besprekingen met pictogrammetjes (twee hartjes met een pijl erdoor voor chicklit, een toverstok voor fantasy, et cetera), interviews, tips over boeken die je niet mag missen, nieuwtjes en een lezersprijsvraag. lezen

www.youngadultbooks.nl

In het eerste nummer van het magazine *YA!*, vorig jaar uitgegeven door Lemniscaat, passeerden young adultboeken uit het Lemniscaatfonds op een bijzondere manier de revue.

Zo werden bijvoorbeeld onder gastredactie van Anna Bot – de hoofdperson uit *It's a Wonderful*

Life – zowel auteurs als hoofdpersonen geïnterviewd, werden er websites besproken van verhaalpersonages uit verschillende romans, bevatte het een artikel over de muziek in en rond Brett Easton Ellis' klassieker *Minder dan niks*, een iconisch boek voor een opgroeiende generatie, en was er aandacht voor actuele onderwerpen, steeds gerelateerd aan titels uit het Lemniscaatfonds. In oktober van dit jaar verschijnt *YA! 2.0*, opnieuw een dwarsdoorsnede van het young adultfonds van Lemniscaat, met onder andere interviews met auteurs Gail Giles, John Green en anderen, boekverfilmingen, een voorpublicatie, aandacht voor young adultliteratuur op YouTube en meer, verluchtigd met illustraties, foto's en cartoons. Het magazine, bedoeld om young adults de boekwinkels in te lokken, is gratis af te halen bij de meeste boekhandels.

www.lemniscaat.nl

De Weddenschap van start

Op 15 september a.s. gaat De Weddenschap van start, een nieuwe campagne met als doel zoveel mogelijk vmbo-leerlingen aan het lezen te krijgen. Op www.deweddenschap.nl staan filmpjes waarin drie bij de doelgroep populaire Nederlanders – acteur Sergio Hasselbaink, MTV-presentatrice Nadia Palesa-Poeschmann en rapper Yes-R – jongeren uitdagen vóór 15 maart 2012 drie boeken te lezen. Leerlingen die de uitdaging aangaan, registreren zich op de site. Gedurende de maanden die volgen, laten zij weten welke boeken ze gelezen hebben. Wie wil kan de keuze van de BN'ers volgen, maar andere titels mogen ook. Op de site wordt verwezen naar onder meer www.boekenzoeker.org en www.leesplein.nl, waarop jongeren passende boeken kunnen vinden. Bij wedden hoort winnen. Er zijn individuele prijzen, zoals boekverfilmingen op dvd en boekenpakketten, maar ook prijzen voor leerlingen die meedoen in klassenverband – zij maken kans op een 'meet & greet' met een van de BN'ers. De campagne is gemodelleerd naar Vlaams voorbeeld, waar de persoonlijke boodschap van bekende Vlamingen ook aarzelende lezers over de streep wist te trekken. [JA]

www.deweddenschap.nl

Nieuwe Harm de Jonge

In zijn zorgvuldig opgebouwde oeuvre onderzoekt Harm de Jonge de vele facetten van kindervriendschap. Afwezige vrienden, dode vrienden en vrienden ver weg komen voorbij in verhalen waarin altijd verlangd wordt naar identificatie met die ene bijzondere ander. In zijn nieuwe jeugdboek *Vuurbom. De geschiedenis van een vriendschap* voert De Jonge een vriend op die niet te vertrouwen is. Jimmie ligt in het ziekenhuis. Hij weet niet hoe hij er is beland, hij weet alleen dat hij zijn vriend Bram heeft vermoord. Bram die ervan genoot mensen te treiteren en Jimmie medeplichtig maakte aan zijn plannetjes, ook al wilde die dat eigenlijk niet. In de verhalen die Jimmie aan de verpleegster vertelt, beleeft hij de vriendschap met Bram opnieuw. Stukje bij beetje krijgt de lezer meer informatie aangereikt. Is het eigenlijk wel zeker dat Jimmie zijn vriend heeft vermoord? *Vuurbom* is een *whodunnit* en *whydunnit* ineen. Een boek waarin de ware toedracht zich pas op de laatste bladzijde onthult. Met een hoofdpersoon wiens naam begint met een J, een echte Harm de Jonge dus. [JA]

Vuurbom, Harm de Jonge. Van Goor, € 14,99 (11+). Verschijnt oktober

FOTO: JÜRGEN KOOPMANSCHAP

Vakcommunity Nederlands

Docenten Nederlands kunnen lid worden van de Vakcommunity Nederlands, een digitaal initiatief van Kennisnet en de Digitale School. Leden ontvangen elke maand een nieuwsbrief en hebben toegang tot het lesmateriaal in de Leermiddelendatabase, dat door de leden zelf ter beschikking is gesteld. Nieuws, zoals berichten over examenprogramma's, leermiddelendagen, vacatures en informatie van uitgevers en het Genootschap Onze Taal, wordt gepubliceerd op een nieuwsblog, dat maandelijks wordt samengevat in de nieuwsbrief, waarover leden via de mail op de hoogte worden gesteld. Inmiddels telt de Vakcommunity Nederlands meer dan 9900 leden, die intensief met elkaar communiceren via de mailinglist. Ook Stichting Lezen is actief lid van de Vakcommunity en communiceert haar activiteiten via dit medium. Lid worden is gratis en kan via de website van Kennisnet en de Digitale School. Wie er verder lid zijn, wordt zichtbaar als je inlogt. [JA]

www.digischool.kennisnet.nl

René Groothof speelt *Ik ben niet bang*

Tijdens de heetste zomer van de eeuw ontdekt de negenjarige Michele op het Italiaanse platteland een gat in de grond met daarin een jongen vastgeklonken aan een ketting. Hij is vies en uitgemergeld en praat verward. Wie is de jongen en waarom zit hij in het gat? Michele kan met niemand over zijn ontdekking praten, maar zijn nieuwsgierigheid wint het van zijn angst en hij keert terug naar de plek. Tussen de twee jongens ontstaat een bijzondere vriendschap. Michele begint steeds beter te begrijpen dat er iets gruwelijks aan de hand is. Hij wil de jongen redden, maar weet niet wie hij kan vertrouwen. Wat begint als kinderspel, eindigt in een eenzame strijd op leven en dood. Met *Ik ben niet bang* (2001) brak de Italiaanse schrijver Niccolò Ammaniti door bij het grote publiek. De verfilming werd bekroond met een Oscar voor de beste buitenlandse film. Nu waagt theatermaker René Groothof zich aan het zinderende verhaal, waarin een jongen door de harde confrontatie met de volwassen wereld veel te vroeg afscheid moet nemen van zijn kindertijd. [JA]

Ik ben niet bang is van 11 november tot en met 25 maart 2012 te zien in het theater.

www.stippproducties.nl

FOTO ROGIER WILLEMS

Carry Slee: film en musical

Vanaf 12 oktober draait de vijfde Carry Slee-boekverfilming in de bioscoop: *Razend*, opnieuw een productie van Shooting Star Filmcompany, geregisseerd door Dave Schram. Het verhaal gaat over de vijftienjarige Sven (Ko Zandvliet, *Sonny Boy*) die thuis geslagen wordt door zijn drinkende vader (Sander de Heer). Sven vlucht in zijn grootste hobby, filmpjes maken, en zoekt afleiding bij zijn vrienden en de mooie Roosmarijn. Als zijn vader het op een dag echt te bont maakt, duikt Sven onder bij zijn oma (Olga Zuiderhoek). Sven besluit voor eens en voor altijd af te rekenen met zijn vader, maar dan ontdekt hij waarom die hem slaat. Behalve een vijfde film is er ook een theatervoorstelling naar Carry Srees werk in de maak. Met *Lover of Loser*, *Your Choice* presenteert Lef! Theater de eerste interactieve musical ter wereld: met stemkastjes bepaalt het publiek zélf het verloop van het verhaal. Lef! Theater richt zich op jongeren vanaf twaalf jaar, een betrekkelijk nieuwe doelgroep voor musicals. *Lover of Loser*, *Your Choice*, is vanaf oktober 2012 in Nederlandse theaters te zien. [JA]

Razend-filmeditie, Carry Slee. FMB, € 9,95 (11+)

www.razenddefilm.nl

Een kleine kans verfilmd

De vader van Kiek is dokter in verre oorlogslanden. Kiek maakt zich zorgen: hoe groot is de kans dat haar vader iets ergs overkomt? Het antwoord 'klein' stelt haar niet gerust. Hij kan ziek worden of geraakt worden door een verdwaalde kogel. Bijna niemand heeft een dode vader, zegt Kieks moeder. Kiek besluit er alles aan te doen om die kans nog kleiner te maken. *Een kleine kans* (2006) van Marjolijn Hof werd bekroond met de Gouden Griffel, de Gouden Uil en de Gouden Uil Prijs van de Jonge Lezer. Het boek werd in dertien landen vertaald en in Nederland zijn 20.000 exemplaren verkocht. Nu is het verhaal verfilmd door Lemming Film die Nicole van Kilsdonk aantrok voor de regie. Kiek wordt gespeeld door de tienjarige Pippa Allen. Johnny de Mol speelt haar vader, Rifka Lodeizen haar moeder, Ruben van der Meer is de meester op school en Leny Breederveld Kieks oma. De fantasie van de hoofdrolspeelster wordt verbeeld met stop-motion animaties. Onder de titel *Patatje oorlog* is de familiefilm op 12 oktober de openingsfilm tijdens het Cinekid-festival. [JA]

Een kleine kans-filmeditie, Marjolijn Hof. Querido, € 12,50 (10+)

FOTO S. VICTOR ARNOLDS

FOTO VICTOR SCHIFERLI

Uiteindelijk is alles autobiografisch

PHILIP HUFF OVER SCHRIJVEN – Tijdens zijn studie geschiedenis en filosofie schreef Philip Huff (1984) proza, maar hij had geen idee hoe hij dat gepubliceerd zou kunnen krijgen. Een vriend raadde hem aan om een kort verhaal te sturen naar een literair tijdschrift. Dat deed hij, en na zijn debuut in *De Gids* meldden zich meteen drie uitgevers. Uiteindelijk koos hij voor *De Bezige Bij*, waar in 2009 zijn roman *Dagen van gras* verscheen. Het boek is een succes. Het werd genomineerd voor de Grote Jongerenliteratuur Prijs 2010, inmiddels is het toe aan zijn vierde druk en dit najaar wordt de gelijknamige tv-film uitgezonden.

DOOR VICTOR SCHIFERLI

De hoofdpersoon van *Dagen van gras* is Ben van Deventer, een jongen van achttien die moeite heeft om grip te krijgen op het volwassen leven. Zijn ouders zijn gescheiden, zijn vader woont in Engeland en zijn moeder heeft een veel te hippe nieuwe vriend. Hij vlucht in popmuziek, met name die van The Beatles, en samen met zijn beste vriend Tom ook in drugs.

Als het gaat om literaire stemmen moest ik bij jouw boek denken aan J.D. Salinger, met de adolescente ik-verteller die zijn verhaal vertelt. Je verwijst ook naar hem – het geluid van een klappende hand, het motto van Nine Stories – aan het einde van je boek.

‘Als ik schrijf vanuit een ik-persoon wil ik dat diegene overkomt als een echt bestaand iemand. *The Catcher in the Rye* is zo’n boek, *One Flew Over the Cuckoo’s Nest*, *To Kill a Mockingbird*. Je kunt je bijna niet voorstellen dat de verteller fictief is. Deze jongen is alleen onzekerder dan de hoofdpersoon van Salinger. Holden Caulfield heeft een grote bek; Ben lijkt op George Harrison. Een dromerige, stille jongen met een gitaar.’

Zijn vader gaat zonder afscheid te nemen of iets uit te leggen weg. Ben wordt niet boos, hij laat het op zijn beloop. Uiteindelijk raakt hij na het nemen van paddo’s in een psychose. Is dat zijn drama, dat hij de klap krijgt omdat hij de confrontatie niet aangaat?

‘De klassieke cocktail voor een psychose is een gebroken gezinssituatie, erfelijke aanleg en drugs. Ben voldoet aan alle criteria. Hij gaat inderdaad de confrontatie niet aan, al doet hij wel af en toe stekelig tegen zijn moeder die eigenlijk ook alleen maar haar best doet. Terwijl de vader die hij adoreert misschien ook wel een beetje een zak is, omdat hij er zomaar vandoor is gegaan. De gezinssituatie is zeker een reden waarom het misgaat. Drugs spelen een rol, maar ik heb geen antidrugsboek willen schrijven.’

Je hebt in elk geval geen autobiografisch boek willen schrijven?

‘Ik heb zelf ook veel dingen gedaan die tot een psychose hadden kunnen leiden, maar bij mij is dat niet gebeurd. Wel bij mijn jongere broer. In de kliniek waar ik hem bezocht zag ik een keer een jongen met een ukelele, en dat was de aanleiding tot het schrijven

van een kort verhaal, dat heeft geleid tot deze roman. De allesverzengende liefde van Ben voor The Beatles is niet van mij. Ik had die muziek nodig vanwege de band met de vaderfiguur, die uit Liverpool komt. En ik dacht dat iedereen zou weten wat ik bedoel als ik over The Beatles schrijf. Maar dat blijkt, zeker onder jongeren, tegenwoordig niet meer het geval.'

Je hebt voor in het boek een regel opgenomen dat het op fictie berust, iets wat je er misschien niet zo snel zou inzetten als het niet de indruk zou wekken autobiografisch geïnspireerd te zijn.

'Dat heeft in elk geval niet geholpen, want op de radio vroeg een interviewer waarom ik een hekel aan mijn moeder had. De verteller viel voor haar samen met de schrijver. Een vriend van mij zegt dat mensen altijd het eerst naar zichzelf zoeken op een foto, niet naar de anderen. Zo is het ook met boeken: mensen zoeken altijd naar de overeenkomst tussen de schrijver en het personage. Terwijl je wel móét verzinnen, omdat je anders geen verhaal hebt. Herman Koch zei in een interview: als je schrijft, doet het altijd wel ergens pijn. Misschien moet je je daardoor dan ook niet laten weerhouden. Uiteindelijk is alles met veel omwegen autobiografisch. Niet zozeer de plot, als wel de thematiek. Dat geldt voor elk romanonderwerp. Ook het grootste gruwelverhaal leg je naast de opvattingen van de schrijver. Waarom heb ik een knoop in mijn maag als ik *Disgrace* van J.M. Coetzee lees? Ik lees dat niet als zomaar een verhaal. Je hoeft je niet met de inhoud te vereenzelvigen, maar je moet het ook niet van je afschuiven omdat het "toch niet over jou gaat". Als ik een verhaal schrijf ben ik niet op zoek naar een moraal, maar een verhaal is wel altijd moreel.'

In hoeverre helpt schrijven je bij het kiezen van je eigen koers?

'Het brengt inzichten over vragen waar ik zelf mee zit, omdat die vragen bij het schrijven vanzelf komen bovendrijven. Het feit dat het via een omweg toch met jezelf te maken heeft, maakt het ook makkelijker je eraan over te geven. Ik ben met de afronding van mijn tweede roman bezig, ik merk dat ik nu obsessief de "ik" van dat verhaal ben. De dingen die in zijn leven gebeuren lijken op wat mij is overkomen, maar dan net even anders. Dat vind ik fascinerend, omdat ik dat zelf eerst niet wilde erkennen. Ik dacht: ik verzin het, maar het blijkt helemaal geen verzinnen te zijn.'

En dan verzint iemand anders je boek opnieuw, want nu is er de verfilming van je boek. Hoe is dat?

'Ik heb nu een gemonteerde eerste versie gezien, met muziek eronder. En ik ben op de set geweest. Het huis dat ze gekozen hebben ligt vlak bij het huis waar mijn grootouders wonen. Dan loop je een kamer binnen en staat daar een kapotte piano en een moeder komt de kamer binnen met een pot thee. Dat heb ik zelf achter mijn tafeltje verzonnen en nu is het levensecht. Dat was een kick. Het was op het ontroerende af. De sfeer van de film blijft dicht bij het boek. Martijn Lakemeijer, de hoofdpersoon uit *Oorlogswinter*, speelt de hoofdrol. Ik zag de blik in zijn ogen en dacht: ja, dat is het. Het gaat om de uitstraling.'

Hoe nu verder na dit eerste succes?

'Ik schrijf nu een ander boek, veel dikker en ambitieuzer van opzet. Wel heeft het weer dezelfde thema's maar de verteller is iemand die op een heel andere manier naar de wereld kijkt. Het is ook geschreven in een andere stijl. Ik vind dat je in een roman veel meer kunt behandelen en aansnijden. Ik hoop dat ik het kan volhouden en boeken kan blijven publiceren. Ook non-fictie zou ik graag willen schrijven. Dan kom ik het meest in de buurt van wie ik echt ben, hoe ik echt praat.'

Dan zien we de echte Philip Huff?

'In elk geval meer dan in mijn fictie.' ●●●

Dagen van gras, Philip Huff.

De Bezige Bij, € 14,90

Niemand in de stad, Philip Huff.

De Bezige Bij, € 19,90.

Verschijnt januari 2012

Film by the Sea

Van 9 tot en met 18 september vindt in Vlissingen voor de dertiende keer Film by the Sea plaats, het jaarlijkse festival over film en literatuur waar zowel voorpremières van commerciële films als arthousefilms worden vertoond, veelal gebaseerd op literatuur. Tijdens de Dioraphte Film- en Literatuurcompetitie beoordelen een vakjury en een jongerenjury twaalf recente boekverfilmingen die meedingen naar de Film by the Sea Award. Buiten de literatuurverfilmingen wordt er een breed scala aan literaire activiteiten georganiseerd. Ronald Giphart verzorgt een schrijfworkshop, waarin hij mensen met schrijfbambities inwijdt in de wereld van het boek en de vaardigheden die nodig zijn om een roman te schrijven. Aaf Brandt Corstius en Machteld van Gelder bieden een literaire theatershow speciaal voor vrouwen. De openingsfilm die op 9 september tijdens het filmgala wordt vertoond, is *Midnight in Paris* van Woody Allen, een romantische komedie waarin een hedendaagse schrijver op wonderbaarlijke wijze terechtkomt in het Parijs van het interbellum en daar een stoet aan beroemde schrijvers ontmoet, onder wie Ernest Hemingway, F. Scott Fitzgerald en T.S. Eliot. [JA]

www.filmbythesea.nl

Lessuggesties DJP-site

17 mei werd de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs uitgereikt, een Nederlands-Vlaamse prijs voor het beste boek voor jongeren, die in drie categorieën wordt toegekend: het beste oorspronkelijk Nederlandstalige boek, het beste vertaalde boek en de publieksprijs. In mei werden *De hemel van Heivisj* van Benny Lindelauf, *Ik ben de sterkste* van Christian Frascella en *Mama Tandoori* van Ernest van der Kwast bekroond. Inmiddels is de jury alweer druk aan het lezen om de winnaars te bepalen voor 2012. Op de website van de prijs, www.gjp.nu, staan algemene lessuggesties over young adult-literatuur voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. Aan de hand van deze lessen, die aansluiten bij de eindtermen van het vak Nederlands, worden leerlingen geprikkeld young adult-boeken te gaan lezen. De lessen gaan bijvoorbeeld over citaten, het literaire alfabet of het verbeelden van een verhaal. Daarnaast worden leerlingen uitgedaagd een literaire tupperwareparty te organiseren of de sfeer van een boek te koppelen aan (pop)muziek. [JA]

www.gjp.nu

Chambers' Dit is alles op toneel

In 2007 verscheen *Dit is alles. Het hoofdkussenboek van Cordelia Kenn* van Aidan Chambers. Het was het laatste deel in zijn zesdelige reeks over adolescentie, waarin alle thema's uit zijn eerdere boeken – liefde, seksualiteit, de pijn van volwassen worden, geloof, dood en de functie van taal en literatuur – zijn samengebracht. *Dit is alles* is een vuistdik boek vol dagboekfragmenten, gedichten, lijstjes, filosofische bespiegelingen en melige terzijdes; een biecht vol puberontboezemingen en autobiografie voor een ongeboren dochter ineen. De Vlaamse theatermaakster Marieke Dilles koos Chambers' jongerenroman als onderwerp voor een voorstelling over dromen, filosofie, verliefdheid, seks en de dood. Samen met acteur Sam Wauters, filmmaakster Jozefien Scheepers en regisseur Femke Heijens vertelt ze het intieme levensverhaal van Cordelia Kenn en Will Blacklin, Cordelia's eerste en grootste liefde. [JA]

Dit is alles, Aidan Chambers. Querido, € 19,95 (15+)

De première van *Dit is alles* vindt plaats op 20 oktober in Het Paleis in Antwerpen.

De voorstelling is tot en met 3 december te zien in theaters in Vlaanderen.

www.hetpaleis.be

Nominaties Inktaap 2012 bekend

De genomineerde titels voor de Inktaap, de literaire prijs waarvan de jury bestaat uit leerlingen uit de hoogste klassen van het middelbaar onderwijs in Nederland en Vlaanderen, zijn bekend. Normaal gesproken gaat het om de winnaars van de Gouden Uil, de Libris Literatuur Prijs en de Ako-Literatuurprijs, maar aangezien de Gouden Uil dit jaar niet is uitgereikt, heeft de organisatie gekozen voor een alternatief. Naast *De maagd Marino* van Yves Petry, een literaire reactie op een gruwelijk, waar gebeurd misdrijf (winnaar Libris Literatuur Prijs), en *Congo: een geschiedenis* van David Van Reybrouck, de verbijsterende historie van een land op basis van honderden interviews (winnaar Ako-Literatuurprijs), is *De schilder en het meisje* van Margriet de Moor genomineerd. Deze laatste titel, waarin De Moor de geschiedenis van Rembrandt koppelt aan die van een ter dood gebracht meisje, haalde zowel de longlist van de Libris Literatuur Prijs als de tiplijst van de Ako-Literatuurprijs. Scholieren kiezen uit deze drie titels hun eigen winnaar die bekroond wordt met de Inktaap. Het leesbevorderingsproject is bedoeld om jongeren te confronteren met de keuzes van vakjury's en te leren hun eigen smaak te beargumenteren. [JA]

www.inktaap.nl

Workshops Het nieuwe schrijven

Deze maand start literair productiehuis Wintertuin de workshopreeks 'Het nieuwe schrijven' voor bovenbouwklassen van de havo en het vwo. Tijdens deze workshops gaan leerlingen aan de slag met literatuur in al haar verschijningsvormen en maken ze op een educatieve en creatieve manier kennis met de ontwikkelingen binnen de huidige tekstcultuur. Zo verkennen scholieren hoe literatuur zich vertaalt naar muziek, strips en theater; hoe

je een literaire blog opricht; of hoe gecanoniseerde poëzie op een actuele manier kan worden herschreven. De workshops worden gegeven door jonge schrijvers die midden in het literaire veld staan. Scholen kunnen zowel losse workshops als een gezamenlijke workshopdag boeken. De workshops zijn gemodelleerd naar de bacheloropleiding Creative Writing die in september 2011 start aan de ArtEZ Hogeschool voor de kunsten in Arnhem. Deze opleiding, een samenwerkingsverband tussen ArtEZ en Wintertuin, is de eerste erkende voltijdstudie in Nederland die opleidt tot literair schrijver. [JA]

Voor meer informatie www.wintertuin.nl/het-nieuwe-schrijven of mail naar educatie@wintertuin.nl

Achievers on stage

Lebowski Young Achievers publiceert boeken 'van, met en over jonge Nederlandse (en internationale) auteurs, en iedereen die hot, hip en happening is in de jongerencultuur'. Om deze schrijvers onder de aandacht te brengen, organiseert de uitgeverij onder meer Achievers on stage, waar schrijvers hun *work in progress* presenteren in de lobby van het Amsterdamse Hotel V Frederiksplein. Tijdens de eerste vijf bijeenkomsten waren er optredens van Anna Drijver, Lucky Fonz III, James Worthy en Sanne Vogel. Op 18 september wordt het nieuwe seizoen geopend met onder meer Johan Fretz (tevens mc), James Worthy, Henk van Straten, Anouk Kemper en Omar Dahmani. Niels de Waard is de dj van de middag. Bijzonder aan Achievers on stage is dat ook talent dat nog niet eerder gepubliceerd heeft de kans krijgt van zich te laten horen. Iedereen die denkt een goed verhaal te hebben kan dat een uur voor aanvang aan de redacteur van dienst voorleggen. Als die enthousiast is, wordt het gloednieuwe schrijftalent uitgenodigd achter de microfoon. [JA]

Achievers on stage, Hotel V Frederiksplein in Amsterdam, 18 september 16–18 uur.

www.achievers.nl, www.lebowskipublishers.nl

FOTO JØRGEN KOOPMANSCHAP

Kinderen doordringen van het plezier van lezen

AFSCHEID – In 1995 trad hij aan als adjunct-directeur en projectcoördinator, en was hij een van de pioniers die Stichting Lezen op de kaart moest zetten. Op 1 juli jl. nam hij afscheid. Christiaan van Willenswaard kijkt terug op een geslaagde missie.

DOOR EVA GERRITS

Hoe Stichting Lezen ontstond

‘In 1987 organiseerde de Boekverkopersbond een congres over leesbevordering. Toen werd de oude, particuliere Stichting Lezen opgezet door boekverkopers, uitgevers en bibliotheken. Zij zagen dat het bevorderen van lezen door de toenmalige tijdgeest al onder druk stond. Het belangrijkste wat die stichting heeft gedaan, was de rijksoverheid ervan

overtuigen dat er geïnvesteerd moest worden in leesbevordering. In 1994 ontstond de nieuwe Stichting Lezen, die kon functioneren op basis van een rijksbudget. Dat was het grote verschil, de oude stichting had nauwelijks geld. Ze kon net zichzelf exploiteren, laat staan projecten uitwerken.’

De eerste jaren

‘In 1995 vroeg de toenmalige directeur, Marieke Sanders, of ik mijn veilige bestaan als beleidsmedewerker bij de provincie op wilde geven en wilde meegaan in het avontuur van Stichting Lezen. Lezen en voorlezen hebben altijd mijn belangstelling gehad, ik had ook mijn eigen voorleesclubje in het buurthuis. Voor mij was Stichting Lezen een fantastische kans: meehelpen voorwaarden creëren voor een structuur waarbinnen voorlezen goed kan gedijen. Ons motto was: wij moeten niet

uitvoeren, maar specialisten in het veld activeren om in beweging en tot vernieuwing te komen. We moesten leesbevordering op de maatschappelijke agenda zien te krijgen en dat is goed gelukt. Wat begon als experimenteel leesbevorderingsbeleid is nu onderdeel van de basisinfrastructuur. Er is nog steeds veel te doen maar de basis is heel stevig.’

Het succes van Stichting Lezen

‘Neem Boekenpret, een van de eerste beeldbepalende projecten uit 1991, dat zich richtte op de peuterspeelzaal, tegenwoordig de kinderopvang. Het was uniek: voor het eerst werd er voor die jonge doelgroep systematisch gewerkt aan primaire leesbevordering, door een plezierige leesbeleving te creëren. Met gesprekjes over boeken, voorlezen op vaste momenten in de week, verwerkingsmateriaal zoals kleurplaten, met aaiboekjes, rammelboekjes – allemaal manieren om te zorgen dat wat er uit die boeken kwam, in het gebeuren van alledag een rol ging spelen, in de kinderopvang en bij kinderen zelf. Boekenpret bestaat nog steeds, wat aangeeft hoezeer het aansluit bij de dagelijkse praktijk van bibliothecarissen, peuterleidsters, gemeenten. De kracht van die beeldbepalende projecten was dat er ook op andere terreinen aandacht kwam voor leesbevordering. Boekenpret heeft naar mijn idee model gestaan voor huidige vroegschoolse educatieprojecten, waar veel meer geld in omgaat dan in die oorspronkelijke leesprojecten. Die initiërende rol, waardoor neveneffecten ontstaan die worden overgenomen door anderen, hebben we nog steeds. Aandacht voor leesbevordering heeft een vlucht genomen en wordt nu breed gedragen. Dat heeft niet alleen te maken met geld. Vergeleken met bijvoorbeeld het onderwijsbudget is het cultuurbudget echt *peanuts*. Maar doordat leesbevordering op de juiste manier op de agenda is gezet, kreeg het een vertaling.’

Leesbevordering en laaggeletterdheid

‘Die vertaling zorgt er enerzijds voor dat er andere budgetten bijkomen, vanuit het onderwijs. Anderzijds wordt leesbevordering daardoor op een andere manier ingevuld, wat een probleem oplevert: het wordt technischer, meetbaarder; peuter-tjes en kleutertjes moeten onderzocht worden op hun taalvaardigheid. Ik vind dat je vroeg moet beginnen, maar het meten en consequenties daaraan verbinden, is een volgende. Het raakt ook aan de alfabetiseringsproblematiek, aan laaggeletterdheid, waarbij sociaal-economische factoren een grotere rol spelen dan intelligentie. Het gaat daarbij vaak om kinderen uit gezinnen waar geen enkele aandacht is voor het geschreven woord. Het is heel lastig om die cultuur daar wel in te brengen, maar dat is wat Stichting Lezen – in samenwerking met andere organisaties – probeert te bewerkstelligen.’

Gericht op de middengroep

‘Kinderen die via het onderwijsachterstandsbeleid goed worden benaderd, vinden vaak de aansluiting wel naar de gewone groep. Boven deze middengroep zitten de zeer getalenteerde kinderen, die later vaak in de literaire hoek terecht komen. Ik vind dat leesbevordering zich vooral moet richten op de grote middengroep, daar uithalen wat erin zit. Neem bijvoorbeeld de Voorleeskampioen, dat is echt ons paradepaardje. Zo’n kampioen krijgt even een bijzondere positie, er is aandacht voor voorlezen in de klas, scholen nemen het tegen elkaar op, er komen lijstjes uit voort van meest gelezen boeken, winnaars mogen luisterboeken inspreken – je kunt het je nauwelijks opbouwender voorstellen. Het gaat erom kinderen te doordringen van het belang én het leuke van lezen. Zo ontwikkel je leesbevordering in bredere zin. Het huidige project “Kunst van Lezen” is daar ook zo sterk in.’

De toekomst van Stichting Lezen

‘In het basis- en voortgezet onderwijs is leesbevordering onderdeel van het taalbeleid, wat weer onderdeel is van het totaalbeleid waar scholen op afgerekend worden. In het onderwijs is nog een wereld te winnen! De cijfers wijzen uit dat het misgaat in de primaire taak van het leesonderwijs, het technisch leren lezen. De leesvaardigheid neemt af. Volgens onze analyse komt dat doordat de nadruk te veel ligt op de technische kant en te weinig op het plezier. Wij hebben een enorme expertise op het gebied van leesbevordering en aan de vertaalslag naar grote onderwijsorganisaties en onderwijsbeleid wordt gewerkt. Daarvoor zijn projecten nodig om mensen op beleidsmatig niveau iets te kunnen laten bewerkstelligen; daarmee stoten we door naar waar besluiten worden genomen over de verankering van leesbevordering in maatschappelijke velden. Waar we naar streven is dat er op pabo’s, bij beleidsmensen op ministeries die bepalen hoe de taalstructuur tot stand komt, meer ruimte komt voor leesbevordering. Die beweging is er al wel, maar moet versterkt worden. Dat doen we al, met het organiseren van congressen en trainingen, en door onze kennis en expertise zo goed mogelijk onder de aandacht te brengen van de landelijke politiek, landelijke onderwijs- en onderzoeksorganisaties, letterenorganisaties en het bibliotheekwerk. Ondanks de bezuinigingen op cultuur wordt de functie van Stichting Lezen overeind gehouden. Het is zo’n klein stichtinkje binnen grote krachtenvelden, de inhoudelijke verwachtingen waren groot en het was moeilijk om dat om te zetten in beleidsmatige invloed. Dat hebben we heel redelijk gedaan, daarom zijn we er nog. Als ik terugkijk naar de experimentele basis waarop Stichting Lezen is begonnen en zie dat we nu zo structureel onderdeel van het beleid zijn geworden, ben ik heel trots.’ ●●●

Stravinsky maakt een musical

KINDEROPERA MANNETJE JAS

Kinderboeken worden steeds vaker bewerkt tot theater, maar zelden door de makers zelf. Sieb Posthuma ontwierp de kostuums en het decor voor de muziektheatervoorstelling van zijn prentenboek *Mannetje Jas*.

DOOR JOUKJE AKVELD

Mannetje Jas heeft het steenkoud. Hoeveel jassen hij ook aantrekt, hij krijgt het niet warm. Hete thee, gloeiende potkachel, een stralende zomerzon, het bibberen houdt nooit op, hij blijft verkleumd tot op het bot. Tot hij op een dag een rillerig vrouwtje ontmoet met net zoveel jassen als hij. Nog maar nauwelijks was het prentenboek over het kouwelijke mannetje in 2006 verschenen of in het hoofd van schrijver en tekenaar Sieb Posthuma ontstond het idee voor een theaterbewerking. Het was nog voor zijn grote theateravontuur *Coppelia* (2008), de met superlatieven overladen voorstelling van Het Nationale Ballet, waarvoor hij het decor en de kostuums ontwierp. Een jaar eerder had hij al wel aan de theaterwereld gesnuffeld toen hem was gevraagd het decor voor het Diaghilev Festival in Groningen te ontwerpen, gewijd aan de oprichter van het Ballets Russes. Voor Posthuma houdt beeldtaal niet op bij het platte vlak. Zijn oeuvre omvat net zo goed kinderpostzegels als servies. Niettemin besloot hij voor *Coppelia* terug te grijpen naar een tweedimensionaal beeld: het decor werd een soort levensgroot pop-upboek waar de dansers in- en uitstapten. Niet uit onkunde, maar als bewuste keuze; een eigenzinnige handtekening van de illustratorontwerper. Dat hij het nu bij *Mannetje Jas* volledig anders heeft aangepakt, is niet meer dan logisch voor wie Posthuma's werk kent. De veelzijdige tekenaar houdt niet van herhaling. Bovendien vroeg het kleumende mannetje, dat door de grote hoeveelheid jassen kogelrond is, om een driedimensionale benadering.

Comfortzone

Vijf jaar gingen er voorbij sinds Posthuma's idee voor een theaterbewerking van *Mannetje Jas*. In regisseur Dick Hauser, een van de oprichters van muziektheatergezelschap Hauser Orkater, vond hij een enthousiaste partner voor het project. Laus Steenbeeke (*Klokhuis*) en Sytske van de Ster kruipen in de huid van Mannetje en Vrouwtje Jas. Janine Brogt, ook verbonden aan *Coppelia*, tekende voor het libretto, Boudewijn Tarenskeen, componist bij diverse theaterhuizen, componeerde de muziek. Geen mainstream musicalhits of standaard muziektheater, maar opera voor kleuters.

Of, zoals Tarenskeen het volgens Posthuma zelf omschrijft: Stravinsky maakt een musical. ‘Spannende muziek die mooi contrasteert met het warme verhaal.’ Om eraan toe te voegen: ‘Maar niet té; je moet qua klanken wel meegenomen worden in de comfortzone die bij het boek hoort.’

Als een eigentijdse *Peter en de Wolf* wordt het verhaal verteld met slagwerk, klarinet en trombone. Brogt voegde enkele dialogen aan de vertelling toe, die verder groten-deels gezongen wordt. Het project is niet te vergelijken met *Coppelia*, toen Posthuma de beschikking had over afzonderlijke decor- en rekwisietenateliers en hordes assistenten die hem hielpen bij de honderdvijftig kostuums. Een soort snoepwinkel, noemt hij die productie nu, die hem echter niet liever is dan *Mannetje Jas*. Iedere voorstelling kent zijn eigen regels en beperkingen, daar is hij inmiddels wel achter. ‘Het grootste probleem bij deze productie was: hoe krijg ik Mannetje Jas zo groot dat hij z’n huisje niet meer in kan, zonder dat het over de top wordt?’

Nieuwe vogels

De oplossing, waaraan een scootmobiel te pas kwam, is even pragmatisch als ludiek. Uiteindelijk gaat het erom dat het publiek zich in het mannetje herkent, dat dankzij de liefde de warmte vindt die hij zo mist. ‘Ik wilde dat het verhaal heel stil en klein begon om het toneel per scène steeds voller te bouwen, tot het mannetje aan het eind al z’n jassen uitgooit en het beeld weer net zo uitgekleeft is als aan het begin.’

Tijdens het ontwerpen was Dick Hauser een grote steun. ‘Hij bleef erop hameren: het boek is de basis, dat is je kracht, daar moet je trouw aan blijven. Terwijl ik in m’n enthousiasme geneigd was heel veel nieuwe dingen te bedenken.’

Dankzij het libretto van Janine Brogt, dat een stuk uitgebreider is dan het prentenboek, kreeg Posthuma toch de kans uit te pakken. ‘Janine voegde de vogels Fluitje, Ruitje, Franje en Ranja aan het verhaal toe, die commentaar leveren op de gebeurtenissen. Zij begrijpen bijvoorbeeld niet waarom er in de zomer rook komt uit de schoorsteen van het huis van Mannetje Jas. Voor hen kon ik compleet nieuwe kostuums verzinnen. Per scène hebben we met elkaar gekeken hoe we de tekst het beste konden verbeelden in een theatrale wereld.’

Avontuur

Voor de kostuums benutte Posthuma vooral katoen en vilt, materialen die aansluiten bij zijn matte, verzadigde palet. Met biaisband, normaal gesproken gebruikt om zomen in kleding te leggen, werden tekenlijnen op de stof gestikt, die daarnaast voor wat extra volume zorgen dat mooi uitkomt in het theaterlicht. Als Mannetje Jas in een winkel jassen gaat passen wordt er gezongen over zwanendons en sabelbont. Posthuma: ‘In eerste instantie ging ik op zoek naar zulke stoffen, maar die bleken niet aan te sluiten bij de beeldtaal van de voorstelling. Nu heb ik de stoffen beschilderd met een sabelbontmotief en een zwanendonspatroon, zo past het weer in de *Mannetje Jas*-wereld.’ Het boek was een gekaderd project, zegt Posthuma. ‘Theater is anders, dat is een Gesamtkunstwerk. Alle betrokkenen spreken een eigen taal. Aan het eind moeten de verschillende handschriften verenigd zijn in één autonoom geheel. In zo’n ploeg ontstaat een dynamiek die makkelijk een eigen leven gaat leiden. Tijdens het maken moet je niet bang zijn om *darlings* te killen. Niet je eigen, maar ook niet die van anderen. Pas in de repetitiefase en tijdens de try-outs krijgt de productie z’n beslag. Hoe goed alle afzonderlijke ingrediënten ook zijn, een geslaagd eindproduct is nooit gegarandeerd. Als de voorstelling gemonteerd wordt zie je pas of het werkt. Dat is wat theater voor mij tot zo’n mooi avontuur maakt.’ ●●●

UIT: *Mannetje Jas*

EN VERDER

Voor Sieb Posthuma is 2011 meer dan het jaar van *Mannetje Jas*. Afgezonderd in een huis op het Zweedse platteland werkte hij dit voorjaar aan de illustraties voor *Een vijver vol inkt*, een nieuwe selectie gedichten van Annie M.G. Schmidt met tekeningen van zijn hand. In de voetsporen van illustere voorgangers als Wim Bijmoer en Fiep Westendorp gaf hij gestalte aan de beroemde figuren, van Dikkertje Dap tot de wim-wam reus, met een humor en scherpte die eigen is aan zijn krantenteekeningen en die prachtig aansluiten bij Schmidts milde ironie.

Voor de Kinderboekenweek verschijnt *Het grote Rintje voorleesboek* met meer dan honderdtwintig verhalen over Posthuma's vroegere foxterriër – een held op vier poten – geselecteerd uit tien jaar Kinderpagina van *NRC Handelsblad*.

In het voorjaar verschijnt *De draad van Alexander*, Posthuma's eigenzinnige bijdrage aan de reeks kunstprentenboeken van uitgeverij Leopold en het Gemeentemuseum Den Haag, die aansluit bij een grote Calder-expositie aldaar.

Een vijver vol inkt, Annie M.G. Schmidt & Sieb Posthuma. Querido, € 16,95 (4+). Verschijnt oktober.

Het grote Rintje voorleesboek, Sieb Posthuma. Querido, € 19,95 (4+)

De draad van Alexander, Sieb Posthuma. Leopold, verschijnt voorjaar 2012.

Mannetje Jas, Ni Producties (4+). Première 5 oktober Stadsschouwburg Amsterdam. Tournee t/m 27 november. Voor scholen die de voorstelling bezoeken is educatief materiaal beschikbaar. www.niproductions.com

Mannetje Jas mini-editie, Sieb Posthuma. Querido, € 7,50 (4+)

‘ALTIJD LAS IK OVER MENSEN DIE VAN ALLES UITSPOOKTEN – IK WILDE ÓÓK UITSPOKEN’

Lucky Fonz III (artiestennaam van Otto Fons Wichers, 1981) is een Nederlandse singer-songwriter. Zijn titelloze debuut-album uit 2005 wortelde in de traditie van Angelsaksische folkmuziek. Hij speelde op straat en in cafés, stond op Noorderslag en Lowlands en tourde door Australië en Amerika. Sinds enkele jaren is hij een vaste muzikale gast in *De wereld draait door*. Vorig jaar verscheen zijn eerste Nederlandstalige album: *Hoe je honing maakt*. Op 25 november verschijnt bij de NTR een documentaire over zijn leven, geregisseerd door David Kleijwegt. Later dit jaar staan er nog tournees in Duitsland en Engeland gepland. Maar Lucky Fonz III is meer dan een bevolgen en bejubeld artiest – hij is ook een lezer.

DOOR JOUKJE AKVELD

Poëzie

‘Mijn moeder was een enorme lezer. Thuis hadden we hele bibliotheken, van doktersromannetjes tot negentiende-eeuwse literatuur. M’n vader was meer van de non-fictie en de romantische poëzie, Jean Pierre Rawie en zo. Of ik ben voor-gelezen weet ik niet meer, ik kan me weinig herinneren van mijn jeugd. Wat ik nog wel weet, is dat mijn oudere zus me probeerde te leren lezen met Wipneus en Pim en dat we Jan Terlouw en Ole Lund Kirkegaard hadden. Als kind las ik veel.

Ik ging graag naar de bibliotheek, nog steeds trouwens.

De oBA in Amsterdam vind ik een supermooie plek, een gebouw met een open publieke functie dat goed is gelukt. Het is er altijd druk met scholieren en artiesten die er een beetje rondhangen.

Op de middelbare school raakte ik in de muziek. Ik trad op als dj en heb alleen maar gefeest. Lezen kon er even niet bij. Tussen mijn laatste Jan Terlouw-boek en de lijst zat niets. Maar ik had een goede leraar Nederlands die doorhad dat ik een speciale interesse had in literatuur. Op mijn lijst heb ik veel poëzie gezet. Ik dacht: dat hebben we toch thuis staan. Misschien dacht ik ook wel: dat heb je sneller uit. In ieder geval ben ik Vasalis en Neeltje Maria Min en Piet Paaltjens gaan lezen en ik vond het echt mooi. Net als de sonnetten over minnaressen en zuipen en doodgaan van Jean Pierre Rawie. Heel klassiek. Ik ben geen purist of zo, maar ik kan wel genieten van het romantische.’

Beat Generation

‘Tijdens mijn studie communicatiewetenschappen in Amsterdam ben ik veel gaan lezen. Op de middelbare school had ik kennism gemaakt met Virginia Woolf en Edgar Allan Poe en Shakespeare natuurlijk, Shakespeare moest. Dat waren spannende boeken. Niet spannend in de zin van dat er griezelige dingen gebeurden, maar Virginia Woolf, dat is heftige

shit, dat is geen kattenpis. In Amsterdam ging ik literatuur lezen waarvan ik gehoord had dat het vet was. Ik luisterde naar Bob Dylan, van hem is het een kleine stap naar The Beat Generation: *On the Road* van Jack Kerouac, Allen Ginsberg, in de kern heel droevige shit. Dat is het hele punt van romantisch denken, hè: het destructieve als aanklacht tegen verdriet. Ik raakte geïnteresseerd in de sixties, hoorde over *Ik Jan Cremer*, dat daar iets mee was en toen ik dat had gelezen was ik helemaal geïnspireerd en dacht ik: ho eens even, ik ga ook niet een beetje op mijn kamer zitten, ik ga wild leven met veel reizen en achter de vrouwen aan. Dat ik een tourende muzikant zou worden wist ik nog niet. Ik wilde gewoon avontuur.'

Ulysses

'Ik ben overgestapt naar Engelse letterkunde, heb een jaar in Schotland gestudeerd aan de University of Edinburgh waar ik les kreeg van de beste docenten literatuur ter wereld. Ik zie ze nog wel eens terug in BBC-documentaires als het over boeken gaat. Ze lieten me bijzondere dingen lezen. Vakken waren thematisch opgezet, dan ging het over de utopische roman of over Caribische verzetspoëzie. Ik volgde ook een vak over modernisme. Zo heb ik James Joyce ontdekt en Ezra Pound en T.S. Eliot en ik vond het allemaal supermooi. Mensen doen zo moeilijk over *Ulysses*, het wordt je van tevoren onmogelijk gemaakt om het te lezen. Maar je moet gewoon zorgen dat je een lezerseditie zonder voetnoten in handen krijgt en alle verwijzingen die je niet snapt overslaan. Dan kom je in een flow en is het echt een feestje om te lezen.'

Dichtertje

'Tussen m'n achttiende en vijfentwintigste heb ik geen Nederlandse literatuur gelezen, daar ben ik pas de laatste jaren weer mee begonnen. Klassiekers van Hermans en Nescio en zo. Van *Dichtertje* was ik diep onder de indruk. Iets in dat nette burgerheertje was een beest dat zich zat wilde vreten aan al het onverschillige. Toen het uit was moest ik huilen en ik dacht: zo ben ik ook. Ik probeerde steeds te voldoen aan de verwachtingen die anderen en ook ikzelf van mij hadden, maar ik wilde gewoon een woeste kunstenaar zijn. Altijd las

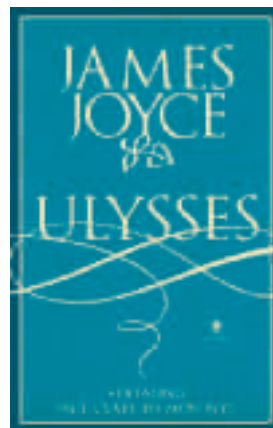
ik over mensen die van alles uitspookten, terwijl ik zelf nooit iets deed. Ik wilde óók uitspoken. Na m'n afstudeerscriptie vroegen ze bij de UvA of ik wilde promoveren op The Beats in Nederland, een leuk onderwerp, en ik kreeg ook een baan aangeboden aan het Spinoza Lyceum, maar ik heb het allebei afgeslagen voor de muziek. Als het toch moest gebeuren, dan *all the way*.'

Hank Williams

'Engels beschouw ik als mijn culturele moedertaal. Alles wat mij literair en muzikaal heeft gevormd is in die taal geschreven. De liedteksten van Hank Williams bijvoorbeeld. Die zijn zo elegant dat je niet meer doorhebt hoe precies het is. The Hillberry Shakespeare wordt hij wel genoemd. Bob Dylan, Johnny Cash, Leonard Cohen, al mijn favoriete zangers zijn tekstmensen, mezelf schaar ik ook in die traditie. Het probleem met voorbeelden is dat je je vroeg of laat gaat afvragen of je wel uit hetzelfde hout gesneden bent als zij. Of jij niet een enorme prutser bent. Een Amerikaanse singer-songwriter heeft daar een liedje over gemaakt. Dat hij zich een prutser voelde ten opzichte van Bob Dylan, maar dat Bob Dylan zich misschien wel een prutser voelde vergeleken bij Hank Williams. Dat iedereen z'n eigen voorbeelden heeft die die in z'n eigen ogen nooit kan overtreffen.'

Seamus Heaney

'Seamus Heaney is een Ierse dichter en Nobelprijswinnaar. Ik ben dol op zijn poëzie. Toen hij vorige jaar door de UvA werd uitgenodigd een lezing te geven had hij de voorwaarde gesteld dat er maar dertig mensen mochten komen. Hij wilde geen honderden fans achter zich aan. Ik was erbij. Hij gaf een mooie lezing en na afloop zijn we heel erg dronken geworden. Hij vertelde hoe hij werkt als vertaler en dichter. Zijn houding was er een van vrolijk vakmanschap, een opluchting. Hij was geen Ierse tovenaardie even van z'n berg was af gekomen, meer een knutselaar die ook maar wat zat te puzzelen. Ik gaf hem een cd van mezelf en hoewel hij m'n liedjes natuurlijk niet kende, nam hij m'n pogingen serieus. Dat alleen al was heel fijn: het gevoel dat je niet in een ander universum dan je helden verkeert.' ●●●

'DIE POLLEPELS EN CITROENEN HEB IK WEL GEZIEN'

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN WENDY PANDERS – Pas drie titels heeft ze geïllustreerd en toch is Wendy Panders binnen de kinderboekenwereld al een gevestigde naam met een volstrekt eigen signatuur. In *Roodkapje was een toffe meid* laat ze zich van haar sterkste kant zien, met vileine sprookjesfiguren, sfeervolle achtergrondpatronen en tekstregels die zijn doorspekt met visuele grapjes. De sterke combinatie van illustratie en vormgeving werd dit jaar bekroond met een Vlag & Wimpel van de Penseeljury.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

In haar atelier in Rotterdam-Schiebroek hangen de verschillende coverontwerpen voor *Lezen* met een knijper aan een staaldraad te bungelen. Het beeld van de lezende wolf met in zijn buik een grinnikende Roodkapje, grootmoeder en geitjes, lijkt vanzelfsprekend, maar bladerend in haar schetsboekje laat Panders zien hoeveel gepieker eraan is voorafgegaan. 'Letterzoekplaat, puzzel, een alfabet met helden', staat er met potlood gekrabbeld in een lange ideeënlust. Na heel veel schetsen, besloot ze uiteindelijk dat het toch gewoon een tekening moest worden. Panders begon met lijntekeningen van de opgeblazen wolf en zijn buikbewoners in pen en inkt, en trok daarna op een lichtbak de contouren van de buikwand over. Die vulde ze op met verlopende schakeringen rood en legde op de computer de verschillende lagen over elkaar. 'Ik had zin in wat grover werk,' zo verklaart ze de uitbundige kleurenexplosie in pastelkrijt.

Kookboeken

Van huis uit is Panders grafisch geschoold, in haar tekeningen houdt ze altijd rekening met het totaalontwerp. Illustreeren deed ze aanvankelijk zo nu en dan, tot ze vaste illustratrice werd van de kookrubriek in het katern *Leven Et cetera* van *NRC Handelsblad*. Jarenlang werd ze achtervolgd door culinaire opdrachten, tot ze genoeg kreeg van pollepels en citroenen en snakte naar iets nieuws. Het werden kinderboeken. Bij uitgeverij Gottmer verscheen het eerste door haar geïllustreerde boek *Het neusje van de zalm* (2009), waarin ze uitdrukkingen over eten en drinken vertaalde naar geraffineerd beeld met rijke kleurcontrasten.

Originaliteit

Tegenwoordig verzorgt ze alleen nog de vormgeving van de door haar geïllustreerde boeken en is ze fulltime illustratrice. Of een tekst zich leent voor een metamorfose à la Panders, hangt af van de sfeer en de ruimte die de schrijver biedt. Te lief, dat ligt haar niet, en ook met al te lollige grapjes kan ze slecht uit de voeten. Bij het illustreren staan compositie en originaliteit hoog in het vaandel. 'Niet iedereen smijkt met deuren,' zegt ze over het verschil in temperament en expressiviteit tussen door haar bewonderde illustratoren als Saul Steinberg, Thé Tjong-Khing en Carl Hollander. Panders zelf bevindt zich aan het bedachtzame uiterste van het spectrum. Ze kan lang veranderen en schuiven, want alles moet kloppen en in evenwicht zijn. 'Soms wordt het dan te braaf. Vaak ontdek ik dat pas achteraf en probeer ik het ontwerp alsnog losser te krijgen.' Maar de allerhoogste prioriteit heeft originaliteit. 'Als ik achteraf ontdek dat ik een beeld niet zelf heb verzonnen, dan lig ik daar wakker van.' Illustreeren is hard werken, ze is niet snel tevreden. 'Maar als mijn dochter uitroept: jeetje, heb jij dat gemaakt? – dan weet ik dat het goed is.' ●●●

UIT: *Roodkapje was een toffe meid*

Wendy Panders (Groningen, 1966) volgde een opleiding tot grafisch vormgever aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam en vestigde zich daarna als zelfstandige. Ze werkte voor diverse kranten en tijdschriften en voor uiteenlopende opdrachtgevers als educatieve uitgeverijen, de Bibliotheek Rotterdam en het Kunstgebouw. Sinds 2002 is zij verbonden aan het literaire jeugdtijdschrift *Boekie Boekie*, eerst als illustratrice, nu ook als redactielid. Haar debuut, *Het neusje van de zalm* (2009), verscheen bij uitgeverij Gottmer. Daarna volgden *Roodkapje was een toffe meid* (2010) met liedteksten van Marjet Huiberts, en *Hoe maak ik een vriend?* (2010), een verhaal van Evelien de Vlieger bij uitgeverij Lannoo. Half september verschijnt het vervolg *Hoe maak ik tijd?*

Angela Esajas leest voor

KINDEREN MEENEMEN IN PRACHTIGE VERHALEN

NIEUWE VOORLEESWEDSTRIJD – Naast de Nationale Voorleeswedstrijd voor leerlingen en De nieuwe schoolstrijd voor leerkrachten van de basisschool, kunnen nu ook aankomende meesters en juffen hun voorleeskunsten in de strijd gooien, in de Voorleeswedstrijd voor Pabo's. Op 18 mei jl. was de eerste landelijke finale. Angela Esajas won.

DOOR EVA GERRITS

‘Het is ontzettend goed voor de taalontwikkeling van kinderen,’ aldus Esajas over het belang van voorlezen. ‘Door te luisteren naar voorgelezen taal, die vaak anders is dan spreektaal, kunnen kinderen hun woordenschat vergroten. Hoe groter de woordenschat, hoe beter een kind met taal kan omgaan. Dat heeft positieve effecten op de taal- en leesontwikkeling van kinderen, zij begrijpen immers meer. Bovendien is voorlezen ontzettend leuk om te doen: je kunt in de beleavingswereld van kinderen stappen, ze meenemen in prachtige verhalen.’ Voor de finale koos zij een stuk uit *Polleke* van Guus Kuijer. ‘Een boek voor de bovenbouw, om te laten zien dat juist daar een uitdaging ligt: oudere kinderen op een goede manier voorlezen.’

Nieuwe stap

Esajas volgt nu de deeltijdopleiding aan de Pabo Almere, maar daarvoor was zij bekend als tv-presentatrice van programma's als *Te land, ter zee en in de lucht*, *Z@ppsport* en *TROS Karaokekids*. Vanwaar de overstap naar het onderwijs? ‘Tijdens mijn zwangerschap werd ik getroffen door een gezichtsverlamming. Vanwege de zwangerschap kon ik geen

medicijnen slikken. Ik hield restverschijnselen, mijn gezicht wordt nooit meer hetzelfde. Er kwam een einde aan mijn tv-carrière en ik wilde mezelf omscholen. Ik heb altijd iets met kinderen willen doen en de overstap naar het onderwijs was voor mij niet moeilijk.’

Bewijzen

Dat zij de eerste Voorleeswedstrijd voor Pabo's heeft gewonnen was, ondanks haar ervaring met optreden voor een publiek, niet zo vanzelfsprekend. ‘Door mijn verlamming heb ik moeite gehad met spreken en ik wilde aan mezelf bewijzen dat ik het nog kon, dat ik nog steeds mensen door mijn enthousiasme meekrijg in een verhaal. En dat het dan niet uitmaakt hoe je eruitziet. Ik heb veel moeite gehad met het accepteren van mijn nieuwe ik, dit zag ik als een nieuwe stap in mijn genezingsproces. Het was ontzettend spannend om mee te doen, ook omdat ik niet wilde dat mensen mij zouden beoordelen als Angela van tv, maar als Angela die wel of niet goed heeft voorgelezen. Tijdens het voorlezen was ik nerveus, of mijn spraak niet zou haperen en of ik geen rare grimassen zou trekken. Dat ik steeds een ronde verder kwam en uiteindelijk won, was voor mij een bevestiging dat ik op het juiste pad zit. Ik was en ben reuze trots!’

Wat Esajas betreft blijft het daar niet bij. ‘Ik wil mij inzetten voor de leesmotivatie van kinderen en volwassenen en onderzoek nu hoe ik mijn steentje daaraan kan bijdragen. Als kinderen door mijn manier van voorlezen geprikkeld raken om zelf te gaan lezen, is mijn doel bereikt. Dan is de cirkel rond!’ ●●●

www.denationalevoorleeswedstijd.nl/voorleeswedstrijdpabo

Niet voor elitaire fijnproevers

Poëzie is spelen met taal en dankzij taal kunnen we omgaan met de wereld. Op een creatieve manier stimuleert poëzie de taalontwikkeling. Door te schrijven krijgen kinderen meer zelfvertrouwen, omdat ze vaak meer kunnen dan ze denken. Dat poëzie niet alleen iets is voor elitaire fijnproevers, bewijst het Poëziepaleis. Jaarlijks doen duizenden kinderen mee aan de projecten die het Poëziepaleis voor kinderen en jongeren organiseert. Zo gaan de twee grote landelijke dichtwedstrijden voor kinderen en jongeren, **Kinderen en Poëzie** en **Doe Maar Dicht Maar**, weer van start en zal Nederland volgend jaar voor het eerst een **Jonge Dichter des Vaderlands** kennen.

DOOR EVA GERRITS

Doe Maar Dicht Maar

Middelbare scholieren en studenten van het mbo en het roc tussen de 12 en 19 jaar kunnen meedoen aan Doe Maar Dicht Maar. De regels zijn simpel: wie voor 1 februari 2012 maximaal drie zelfgeschreven gedichten, raps of songteksten in het Nederlands instuurt, maakt kans op een prijs. De inzendingen worden beoordeeld door een vakjury en een jongerenjury, de honderd mooiste gedichten komen in de dichtbundel *Doe Maar Dicht Maar 2012* en er vallen nog veel meer prijzen te

DE JONGE DICHTER DES VADERLANDS

winnen. Op zaterdag 2 juni 2012 in De Oosterpoort in Groningen vindt de feestelijke finaledag, het Doe Maar Dicht Maar-Poëziefestival plaats, met onder andere workshops, optredens van de tien finalisten, professionele dichters en muziek. Deelnamevoorwaarden en het wedstrijdformulier zijn te vinden op www.poeziepaleis.nl.

Kinderen en Poëzie

Ook basisschoolleerlingen van 6 tot en met 12 jaar uit groep 3 tot en met 8 en kinderen uit het speciaal basisonderwijs ouder dan 12 jaar, kunnen hun dichttalent laten spreken in een grote wedstrijd. Het gedicht mag lang zijn, kort, in braille of door een groep geschreven, in het Nederlands of in een andere taal (met een Nederlandse vertaling erbij). Het mag rijmen of niet, en het mag gaan over echte gebeurtenissen, dromen, verzinsels, mensen, dieren, gevoelens – alles mag kortom, zolang het gedicht maar door de jonge deelnemer zelf is verzonnen en geschreven. Insturen kan voor 1 december 2011. Een vakjury kiest ook hier de 100 winnaars wier gedichten in een echte dichtbundel komen te staan en bepaalt wie de hoofdprijs en ereprijzen winnen. Een kinderjury kiest bovendien uit de 100 winnaars 10 favorieten en de kinderjury-hoofdprijswinnaar. De prijsuitreiking vindt plaats tijdens de grote finaledag op 22 april 2012, met workshops, theater, muziek en optredens van echte dichters.

Jonge Dichter des Vaderlands

De inschrijving voor de eerste verkiezing van Jonge Dichter des Vaderlands, voor dichters met podiumtalent van 16 tot en met 18 jaar, loopt nog tot en met 31 oktober 2011. Op Gedichtendag, 26 januari 2012, wordt bekendgemaakt wie zich de eerste Jonge Dichter des Vaderlands mag noemen, een titel die twee jaar lang geldig is. De titeldrager mag rekenen op coaching van een professionele dichter, optredens op poëziefestivals en dient minstens vier keer per jaar een gedicht over een actuele gebeurtenis in zijn of haar eigen leven af te leveren. ...

Voor meer informatie over deze dichtwedstrijden, andere stimulerende projecten van het Poëziepaleis zoals de Kinderdichter en Dichter Bij 4 Mei, en lessuggesties om kinderen in de klas op een leuke manier met poëzie aan de slag te laten gaan, kijk op de website van het Poëziepaleis, www.poeziepaleis.nl.

Brief van Marjet Huiberts aan Arendsoog

Beste Arendsoog,

Hoe gaat het met je? En met Witte Veder?

Het is alweer veertig jaar geleden dat ik je leerde kennen. Jij was toen begin twintig, dus je moet inmiddels de zestig gepasseerd zijn! Ben je nog steeds gezond? En zijn je ogen nog altijd zo scherp?

Wat heb ik vroeger genoten van jouw avonturen! Ja, vind je het gek? Een meisje van elf wil weleens iets anders dan *Polly draagt een zonnehoed* en *Madeliefjes voor Merel*.

Weet je, als jouw boeken nu nog zouden verschijnen, dan zou er misschien wel ‘voor stoere jongens’ op de kaft staan. Dat is namelijk een nieuwe mode in kinderboekenland. Die is ontstaan omdat jongens tegenwoordig te weinig lezen. Dat begint al bij kleuterjongens en daarom moeten er voor hen meer speciale jongensboeken komen of moeten bestaande boeken als zodanig gelabeld worden. Dus is er nu al een boekhandel die een bak heeft met ‘jongensprentenboeken’, een bibliotheek met een apart hoekje ‘voor kranige kerels’ en laatst zag ik een boek liggen met als titel: *Ridders, dino’s en piraten. Het grote voorleesboek voor stoere jongens*.

Wat vind jij daar nou van, Arendsoog? Er zijn toch ook meisjes die van verhalen over ridders, dino’s en piraten houden? Moeten die maar bij de roze prinsessenboeken blijven? Of mogen ze die verhalen wel lezen, maar geven we ze impliciet de boodschap dat dit niet helemaal normaal is?

Arendsoog, zeg eens eerlijk, vind je mij een zure ouwe feministe dat ik me hieraan erger? Ontken ik dat ‘er nou eenmaal verschillen zijn tussen jongens en meisjes? Dat jongens nou eenmaal wilder, lawaaiiger en competitiever zijn en meisjes rustiger en coöperatiever?’

Nee, natuurlijk ontken ik niet dat er verschillen zijn tussen jongens en meisjes *in het algemeen*. Maar wist jij dat er enorme verschillen zijn tussen individuele kinderen wat betreft de bouw en werking van hun hersenen? En dat de verschillen binnen jongens of meisjes als groep veel groter zijn dan de verschillen tussén de twee groepen?

Bepaalde boeken labelen als jongensboeken versterkt sekstereotiep denken bij kinderen en daar ben ik op tegen. En al helemaal bij kleuters! Vooral het jonge brein schijnt heel gevoelig te zijn voor zijn omgeving. Je zou je zelfs af kunnen vragen of je door middel van boeken, juist voor jonge kinderen, kunt bijdragen aan een evenwichtiger ontplooiing. Kun je meisjes prikkelen tot meer initiatief en kun je jongens helpen om meer empathie te ontwikkelen in plaats van voetstoots te accepteren dat ‘jongens houden van actie en avontuur, en dat zich in een ander verplaatsen niet hun sterkste kant is’?

Sorry Arendsoog, je bent een man van weinig woorden. Wat gaan we eraan doen?

Zullen we, galopperend op Lightfoot, boekhandels en bibliotheken binnenstormen en de stoere jongenshoekjes ondersteboven gooien? Of vind je dat te wild voor een vrouw?

Ben ik erg suf als ik het er maar bij laat zitten? Jouw luisterend oor heeft de angel er al uitgehaald. Dat krijg je op onze leeftijd, je wordt toch minder fel. Het zal vanzelf wel overwaaien, denk je dan.

Ik ga mijn potlood maar slijpen en weer leuke boekjes schrijven. Voor alle kinderen: stoer of bang, competitief of coöperatief, wild of rustig.

Een stoere groet,
Marjet

ps En kusjes